

transfer

VAKBLAD OVER INTERNATIONALISERING IN HET HOGER ONDERWIJS

Wie studeert
er nog in het
Nederlands?

nuffic

5

jaargang 17 | februari 2010

LODEWIJK ASSCHER OVER ZIJN HARVARD AAN DE AMSTEL | VOORUITBLIK OP COMMISSIE
VEERMAN | CRISIS TREFT BRITSE UNIVERSITEITEN | WRR RELATIEERT ROL ONDERWIJS |
WAT KAN NICHE BEREIKEN IN FRAGIELE STATEN? | NVAO-CERTIFICAAT INTERNATIONALISERING

transfer

Transfer is een onafhankelijk vakblad voor internationale samenwerking in het hoger onderwijs en onderzoek. *Transfer* is ook online: www.transfermagazine.nl. *Transfer* is een uitgave van de Nuffic, de Nederlandse organisatie voor internationale samenwerking in het hoger onderwijs. Verschijnt negen keer per jaar.

Redactie

Els Heuts (hoofdredacteur),
Annelieke Slappendel en Elleke Bal

Aan dit nummer werkten mee

Annemieke Bosman, Xander Bronkhorst,
Eun-mi Postma, Martine Postma,
Evert-Jan Quak, Robert Visscher

Beeld

Niels Bongers, Reyer Boxem/HH, Henriëtte Guest, Marc de Haan/HH, Michael Hilgert, Serge Ligtenberg, Johan Ordoñez/EPA, Edward Troon/ANP, Your Captain/ANP, Juan Vrijdag/ANP

Redactieraad

Rieke Bijleveld (ITC), David Bohmert (Nether), Patrick Cramers (Codarts), Madeleine Gardeur (Rijksuniversiteit Groningen), Frans Godfroy (Delta), Joep Huiskamp (Technische Universiteit Eindhoven)

Redactieadres

Nuffic, Postbus 29777, 2502 LT Den Haag,
tel. 070 – 426 0126 / 426 0144 / 426 0122
fax 070 – 426 0399
e-mail: eheuts@nuffic.nl,
aslappendel@nuffic.nl, ebal@nuffic.nl
website: www.transfermagazine.nl

Abonnementen

Transfer is gratis verkrijgbaar. Geïnteresseerden kunnen zich voor een gratis abonnement aanmelden via www.ikabonneermij.nl/transfer, bellen naar DUO-tijdschriftenservice 030 – 263 1089 of een e-mail sturen naar info@ikabonneermij.nl.

Abonnementenadministratie

DUO-tijdschriftenservice
Postbus 681
3500 AR Utrecht
tel 030 – 263 1089

Advertenties

Bureau van Vliet, tel 023 – 571 4745

Vormgeving en lay-out

Sabrina Luthjens BNO en Brigitta Opstal (www.makingwaves.nl)

Druk

Drukkerij Deltahage, Den Haag

Overname artikelen

Het overnemen en vermenigvuldigen van artikelen uit *Transfer* is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de hoofdredactie.

Foto omslag

Studenten voor het Academiegebouw van de Rijksuniversiteit Leiden. Foto: Henriëtte Guest.

Transfer 6, jaargang 17, verschijnt op 11 maart 2010.

Massaliteit en kwaliteit

Het Brits hoger onderwijs staat onder grote druk. Komend studiejaar zal er 600 miljoen euro worden gekort op de budgetten van universiteiten om de immense staatsschuld te drukken. Een daling van bijna 7 procent in vergelijking met dit studiejaar. De bezuinigingen gaan gepaard met een enorme groei van het aantal studenten. Als gevolg van de crisis meldden zich dit studiejaar meer studenten dan ooit. Britse universiteiten accepteerden bijna 55.000 studenten meer dan het jaar daarvoor, een groei van ruim 10 procent. Maar toch konden vele duizenden schoolverlaters niet aan een studie beginnen omdat er geen plaats was. Het grote tekort aan studieplaatsen heeft een duidelijk effect op de positie van buitenlandse studenten, vertelt John Taylor van de Universiteit van Southampton in deze *Transfer*. De universiteiten zijn voor een groot deel afhankelijk van internationale studenten die hoge collegegelden betalen en hun aantal nam dit studiejaar alleen maar toe. Nu er bezuinigd wordt op het hoger onderwijs, wordt deze groep alleen maar aantrekkelijker. Maar de instellingen maken zich niet populair als ze te veel van de schaarse studieplekken laten innemen door niet-Britten.

Vast staat dat het niveau van het onderwijs zal dalen. Volgens *Universities UK*, de overkoepelende organisatie van rectores magnifici, kan het hoger onderwijs niet meer leveren met minder middelen. Daarom overwegen de universiteiten het collegegeld dat nu 3700 euro bedraagt, te verhogen of kortere studies aan te bieden zodat er meer studenten kunnen worden ingeschreven.

Ook in Nederland staat het hoger onderwijs ter discussie. De commissie Veerman presenteert in maart haar onderzoek naar de toekomstbestendigheid van het hoger onderwijsstelsel. *Transfer* peilde daaraan voorafgaand de mening van een aantal deskundigen. De massaliteit in het hoger onderwijs en de fabrieksmatige aanpak halen het onderwijsniveau naar beneden, vinden zij. Het moet dus kleinschaliger, meer op maat gesneden en gedifferentieerder. Maar de meningen verschillen over hoe die differentiatie er precies uit moet zien. Lees meer over de opvattingen en ideeën hierover in dit nummer. In maart weten we wat de visie van de commissie Veerman is.

ELS HEUTS

eheuts@nuffic.nl

8

‘Amsterdam staat niet bekend als wetenschapsstad’

Zijn droom om van Amsterdam een ‘Harvard aan de Amstel’ te maken, is niet uitgekomen. Maar hij heeft wel “een beginnetje” gemaakt. Lodewijk Asscher (PvdA) blikt terug op vier jaar onderwijswethouderschap in Amsterdam. En kijkt vooruit. “De twee Amsterdamse universiteiten zouden meer energie moeten steken in business schools van topkwaliteit.”

12

Engels, Engelser, Engelst

Verengelsing blijft de gemoederen in het hoger onderwijs bezighouden. De ontwikkeling gaat gestaag door, toegejuicht en gestimuleerd door de meerderheid van de betrokkenen. Maar tegenstanders onderbouwen hun pleidooi met steeds krachtiger argumenten. En krijgen steun uit het buitenland.

18

Meer differentiatie, maar hoe?

De commissie-Veerman komt begin maart met haar ideeën over de toekomstbestendigheid van het Nederlandse hogeronderwijsstelsel. Moet het binaire stelsel worden opgebroken om het hoger onderwijs gedifferentieerder te maken? Transfer peilt de meningen onder deskundigen.

22

Britse universiteiten voelen de crisis

In tegenstelling tot andere landen grijpt Groot-Brittannië de crisis niet aan voor extra investeringen in het onderwijs. Integendeel: de universiteiten krijgen komend studiejaar een forse bezuiniging te verwerken. Ook buitenlandse studenten zullen de gevolgen gaan merken.

En verder

2 Colofon en redactioneel 4 Nieuwsberichten 11 WRR: ontwikkelingshulp moet anders
16 De expat 21 Column Eun-mi Postma 25 Vliegende Hollander 26 NICHE in fragiele staten
28 Nuffic richt zich op docenten/onderzoekers 30 NVAO-certificaat internationalisering 31 Agenda

Nuffic en Europees Platform overwegen fusie

Internationalisering zou voor leerlingen en studenten in Nederland in de toekomst een 'one stop shop' kunnen worden. De Nuffic en het Europees Platform zijn bezig met een verkenning van een eventuele fusie. Door een samengaan zou er één organisatie voor internationalisering ontstaan, van primair tot aan hoger onderwijs. Of de fusie doorgaat hangt af van een onderzoek naar de voordelen en risico's ervan, dat in april af moet zijn. In de notitie 'Grenzeloos onderwijs, integratie van Europees Platform en Nuffic' beschrijven de directeurs van beide organisaties, Sander van den Eijnden en Jindra Divis, welke voordelen een fusie kan hebben. Zo zou één organisatie meer bekendheid opleveren onder leerlingen en studenten, kan de samenwerking tussen de verschillende onderwijssectoren verbeteren en krijgen opdrachtgevers zoals het ministerie maar met één partner te maken. Een risico is dat aandacht voor de afzonderlijke onderwijssectoren afneemt in vergelijking met de huidige

situatie. Een ander nadeel kan zijn, dat verdieping van samenwerking met partners ondergesneeuwd raakt, omdat de aandacht een tijdje uit zal gaan naar het samenvoegen van de twee organisaties. De Nuffic en het Europees Platform willen voor hun onderzoek ook de opvattingen van belanghebbende partijen peilen. De VSNU en de HBO-raad moeten hun standpunt nog bepalen. (EB)

Groningers bezuinigen op stagebureau

Een oproep van het college van bestuur van de Hanzehogeschool Groningen om "efficiënter en effectiever" te gaan werken, heeft een onverwacht effect gehad. Vier schools hebben de samenwerking met het Bureau Buitenlandstages opgezegd, om te bezuinigen. "Dat was niet de bedoeling, maar ze zijn daar vrij in", zegt CvB-lid Cor de Ruiter. De schools willen besparen door stages in de toekomst zelf te organiseren. Ook willen ze het netwerk van stagebureaus en bedrijven in het buitenland van het Bureau Buitenlandstages overnemen en zelf onderhouden. Een onaangename verassing voor het bureau. De dean van het instituut voor Facility Management, waar het Bureau Buitenlandstages onder valt, zegt bang te zijn dat het aantal buitenlandstages door de bezuinigingspoging zal halveren. In

Hanzemag, het blad van de hogeschool, zegt hij het zonde te vinden als het netwerk van het bureau op deze manier wordt verkanseld. De schools zeggen in *Hanzemag* dat ze bemiddeling door het bureau (700 euro per student) te duur vinden. De Ruiter hoopt de prijs te kunnen verlagen via een reorganisatie van het Bureau Buitenlandstages. Die reorganisatie was al gepland toen de schools de samenwerking opzegden. Volgens De Ruiter hoeft de reorganisatie niet te leiden tot lagere kwaliteit of minder stages. (EB)

Inspectie zoekt frauderende studenten

De Arbeidsinspectie gaat dit jaar specifiek controleren of buitenlandse studenten te veel werken. Dat staat in het jaarplan voor 2010. Vorig jaar bleek dat fraude op dit gebied meer dan incidenteel voorkomt, aldus woordvoerder Magda de Vetten. Omdat de Arbeidsinspectie dit tot nu toe niet gericht onderzocht, kan De Vetten niet zeggen om hoeveel gevallen het gaat. "Aanvankelijk waren de buitenlandse studenten 'bijvangst' bij controle op illegale arbeid en onderbetaling bij risicobedrijven", vertelt ze. Of de regels voor buitenlandse studenten vaker worden overtreden dan voorheen, weet de Arbeidsinspectie evenmin. Dat het afgelopen jaar meer gevallen aan het licht kwamen, komt volgens de woordvoerder doordat

informatie van verschillende instanties wordt gecombineerd. Zo wisselen de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) en de Arbeidsinspectie tegenwoordig gegevens uit over werkende studenten. Studenten van buiten de Europese Unie en de Europese Economische Ruimte mogen hier tien uur per week werken, of fulltime gedurende de zomermaanden. De Arbeidsinspectie wil gericht zoeken in de gecombineerde bestanden of deze regels worden overtreden. Bij verdenking volgt controle ter plekke. Met de aanpak hoopt de Arbeidsinspectie ook buitenlanders te ontmaskeren die met een studentenvisum Nederland zijn binnengekomen om hier slechts te werken. (AS)

Geld voor stages gaat naar joint degrees

Het geld dat in zijn internationaliseringsagenda bestemd was voor het stimuleren van internationale stages, gebruikt minister Plasterk nu voor een *joint degree*-fonds. Universiteiten kunnen met geld uit dat fonds opleidingen opzetten samen met buitenlandse instellingen. Zulke programma's verminderen de hindernissen bij mobiliteit, verwacht de minister, die hier de komende jaren in totaal bijna 7 miljoen euro voor uittrekt. Het ministerie van OCW vroeg vorig

jaar, tijdens een symposium over internationale stages, nog om suggesties voor het uitgeven van de miljoenen in het stagefonds. Eind december was plotseling sprake van een *joint degree*-fonds. Het fonds is een idee van de vereniging van universiteiten, en werd genoemd in een overzicht van stappen die Plasterk neemt om belemmeringen bij een buitenlands studieverblijf tegen te gaan. De stages zijn volgens een woordvoerder van OCW losgelaten omdat die op universiteiten schaars zijn

en omdat docenten daarmee niet mobiel worden. Problemen bij het valideren van in het buitenland behaalde studiepunten en een niet aansluitende jaarplanning vormen bij uitwisselingen vaak een belemmering. Als universiteiten in verschillende landen een programma samen aanbieden, zijn zulke problemen niet aan de orde, denkt Plasterk. *Joint degrees* worden mogelijk na aanpassing van de Wet op het hoger onderwijs. (AS)

Buitenlands nieuws

WK voetbal trekt studenten naar Zuid-Afrika

Studenten lijken het komende WK voetbal in Zuid-Afrika aan te grijpen om in Kaapstad te gaan studeren. De universiteit van Kaapstad heeft 35 procent meer aanmeldingen voor het *study abroad*-programma dan vorig jaar. Toen meldden zich 483 studenten aan, nu zijn dat er al 650, en de inschrijvings-termijn is nog niet gesloten. De universiteit moest eerder al de academische kalender omgooien omdat voetballers, toeristen en journalisten de faciliteiten van de instelling nodig hebben tijdens het sportfestijn. De directeur internationalisering van de universiteit van Kaapstad, Loveness Kaunda, laat vanuit Zuid-Afrika weten dat het aantal aanmeldingen ieder jaar stijgt, maar dat de stijging nu buiten proportie is. Daarom vermoedt ze dat het WK ermee te maken heeft. (EB)

Opnieuw imagoschade voor Australië

De reputatie van Australië als populaire studiebestemming heeft opnieuw schade opgelopen door de dood van een Indiase student begin januari. De 21-jarige man werd neergestoken in Melbourne. Door het toenemende aantal geweldsincidenten komen dit jaar naar verwachting minder Indiërs in Australië studeren.

In het geval van de 21-jarige student zijn er geen aanwijzingen dat er sprake was van racistische motieven, benadrukte plaatsvervangend minister van Buitenlandse Zaken Simon Crean in een tv-interview. Maar Indiërs die nu voor de keus staan om wel of niet in Australië te gaan studeren, nemen vermoedelijk liever geen risico. Het Australische *Tourism Forecasting Committee* gaf in december in een rapport aan dit jaar minder 'onderwijstoeristen' uit India te verwachten. (AS)

Vietnam wil studenten terug in eigen land

De regering van Vietnam heeft in december en januari live chatsessies met Vietnamese studenten in het buitenland georganiseerd, om te praten over de opbouw van het land. De regering wil de studenten ertoe bewegen om na hun studie terug te keren naar Vietnam, of zich in het buitenland actief voor het land in te zetten, schrijft de correspondent van *University World News*. Vietnam kampt al jaren met een *brain drain*. Ongeveer 4 miljoen Vietnamezen, onder wie 50.000 studenten, wonen op dit moment in het buitenland. Vietnam telt bijna 90 miljoen inwoners. Vorig jaar organiseerde de regering al een conferentie voor Vietnamese studenten die in het buitenland studeren. Aan de chatsessies namen onder anderen hoge functionarissen van de Communistische Partij deel. (EB)

Beeldmerk Study in Holland Op eigen benen

Bijna tweederde van de hogeronderwijsinstellingen heeft zich aangemeld voor gebruik van het *Study in Holland*-beeldmerk. Naar schatting gebruikt de helft van hen het actief in de eigen internationale promotieactiviteiten. Dat stelt de Nuffic vast aan het eind van haar project 'Branding Nederlands hoger onderwijs'. Het is nu de bedoeling dat de instellingen de kar zelf gaan trekken.

In 2007 gaf het ministerie van OCW de Nuffic opdracht om het Nederlandse hoger onderwijs internationaal op de kaart te zetten om meer buitenlandse studenten te trekken. Een van de middelen daarbij was het *Study in Holland*-beeldmerk, dat begin 2008 werd onthuld. Het vaantje met Hollandse symbolen moet de herkenbaarheid op de internationale onderwijsmarkt vergroten. De Nuffic organiseerde regio-bijeenkomsten om het vignet onder de aandacht te brengen. Vorig jaar werd ook een *Study in Holland*-filmpje gemaakt, ondertiteld in dertien talen. Hogeronderwijsinstellingen die de Gedragscode Internationale Student hebben ondertekend, kunnen dit materiaal gebruiken bij hun eigen promotie. Ruim 60 procent daarvan heeft zich geregistreerd op de website die toegang geeft tot de *toolkit* met daarin onder meer het beeldmerk, promotieteksten, Hollandse foto's en onderzoeksrapporten. (AS)

De toolkit is te vinden op www.nuffic.nl/branding

Laatste waarschuwing voor Haagse instelling

Minister Plasterk wil de erkenning van de *European University for the Professional Education (EUPE)* in Den Haag intrekken op basis van een kritisch rapport van de Onderwijsinspectie. De instelling krijgt nog een paar maanden om orde op zaken te stellen. De inspectie heeft ernstige twijfels over de financiële situatie van de instelling en het bestuurlijk vermogen van het management. Daardoor is de continuïteit van het onderwijs in het geding. Er is onvoldoende controle op de organisatie die zorgt voor

de werving en huisvesting van de studenten, die allemaal uit het buitenland komen. Ook ontbreekt een goede studentenadministratie volgens de inspectie. Ook in 2006 kreeg de Haagse instelling een waarschuwing, waarop een aantal maatregelen ter verbetering werd getroffen en EUPE open kon blijven.

Het voornemen van Plasterk staat los van het strafrechtelijk onderzoek naar de instelling. Afgelopen najaar werden de directeur van EUPE en enkele 'handlangers' gearresteerd op verdenking van mensenhandel,

mensensmokkel en oplichting. Toen de inspectie de instelling daarna twee keer onverwacht bezocht, leek er nauwelijks onderwijs te worden gegeven. In een reactie op een concept van het inspectie-rapport liet de directeur van EUPE weten, dat het rapport vol stond met feitelijke onjuistheden. Ook noemde hij de aantijgingen van het Openbaar Ministerie volkomen ongefundeerd. (AS)

Nederland jaagt innovatie in Europa aan

Duurzame energie, één van de onderzoeks-terreinen van het EIT.

Nederland is goed vertegenwoordigd in de Europese kennisgemeenschappen die innovatie in Europa een boost moeten geven. Het Europees Instituut voor Innovatie en Technologie (EIT) heeft de samenstelling van de nieuwe kenniscentra bekendgemaakt. Nederland is als een van de weinige landen vertegenwoordigd op alle drie de onderzoeksterreinen (ict, klimaat en duurzame energie). Deelnemende kennisinstellingen en bedrijven zijn onder meer de drie TU's, de universiteiten van Groningen, Utrecht en Wageningen, Philips, TNO, Shell en de Gasunie.

"Dit toont aan dat de Nederlandse onderwijs- en onderzoeksinstellingen zeer gewaardeerd worden en voortreffelijk presteren in Europees verband", zegt Sijbolt Noorda, voorzitter van de universiteitenvereniging VSNU. In de *Knowledge and Innovation Communities (KIC's)* werken kennisinstellingen en bedrijven samen op zogenaamde co-locaties. Die moeten uitgroeien tot hotspots waar onderzoekers, ondernemers en studenten samenkomen. Eindhoven is een co-locatie op het gebied van energie en ict, de Randstad is het op klimaatgebied.

Het EIT werd opgericht in 2008 als onderdeel van de Lissabonstrategie die Europa in 2010 de meest competitieve en dynamische kenniseconomie van de wereld moest maken. Het instituut moet innovatie van topkwaliteit bevorderen. De Nederlander Martin Schuurmans is bestuursvoorzitter van het in Boedapest gevestigde instituut. (EB)

LODEWIJK ASSCHER,
ONDERWIJSWETHOUDER IN AMSTERDAM

‘Ik heb een
beginnetje gemaakt’

Foto: Juan Wrijdag/ANP

Zijn termijn als wethouder van onderwijs in Amsterdam zit er bijna op. Aan het begin daarvan droomde Lodewijk Asscher (PvdA) over een Harvard aan de Amstel. Vlak voor de gemeenteraadsverkiezingen moet hij constateren dat het zo ver nog niet is. “Amsterdam staat wereldwijd niet bekend als wetenschapsstad. Dat moet veranderen.”

Het was Lodewijk Asscher die vijf jaar geleden in zijn boekje *Nieuw Amsterdam* wenste dat Amsterdam een ‘Harvard aan de Amstel’ zou worden. Hij was toen lijsttrekker van de PvdA voor de gemeenteraadsverkiezingen. Een aantal maanden later werd hij wethouder van financiën, economische zaken en onderwijs.

Asscher heeft er inmiddels bijna vier jaar op zitten. In die jaren werden het Amsterdamse *university college* en de *Duisenberg School of Finance* opgezet. De Universiteit van Amsterdam (UvA) en het stadsbestuur werkten samen aan het Science Park, een ontmoetingsplek voor wetenschap en bedrijfsleven. En de gemeente, de twee universiteiten en de Hogeschool van Amsterdam hebben zich verenigd in de *Amsterdam Academic Alliance* om de internationale positie van Amsterdam als kennisstad te versterken.

De hoofdstedelijke kennisinstellingen hebben lang niet meer zo intensief met de gemeente samengewerkt als de afgelopen jaren. Asscher heeft een tweejaarlijkse lunch ingesteld met de collegeleden van UvA en VU. Ook wil hij om de zes weken vergaderen met de voorzitters van de beide colleges.

Irritatie

Aan de vooravond van de gemeenteraadsverkiezingen in maart – de 35-jarige Asscher is opnieuw lijsttrekker – komt hij terug op zijn droom. “Nee, natuurlijk wordt Amsterdam geen Harvard. Misschien riep die term daarom irritatie op, maar hij is wel blijven hangen. Ik geloof dat het gezond is om veel ambitie te hebben. Ambitie verandert ons denken over wat we met Amsterdam willen en kunnen. Tenslotte is Amsterdam de wetenschapsstad van Nederland. Nergens anders wonen en werken zo veel wetenschappers en studenten. Maar niemand weet dat. Amsterdam staat wereldwijd niet bekend als de stad waar je heen kunt als je wilt onderzoeken of studeren. Daar moet verandering in komen.” Amsterdam de wetenschapsstad van Nederland? Daar zal niet iedereen het mee eens zijn. “Eindhoven

doet het ook erg goed”, geeft Asscher toe. Hij verwijst naar het sterke brainport-concept, waarbij bedrijven, de universiteit en de gemeente samenwerken om Eindhoven als toptechnologische regio te profileren. “Maar Amsterdam is per definitie veelzijdiger dan Eindhoven. Daardoor zijn we minder kwetsbaar, kunnen we klappen beter opvangen. Maar die diversiteit is ook een nadeel: de economie en het hoger onderwijs zijn minder gefocust. Toch heeft Amsterdam ook zijn paradepaardjes, zoals een sterke creatieve en financiële sector.”

Asscher vertelt over de ontwikkeling van een nieuwe creatieve internationale masteropleiding waar de gemeente geld in steekt. “De beide universiteiten

zijn erbij betrokken, maar ook een paar creatieve toppers uit de stad.”

“Ik zou geen Harvard willen

en daarnaast een hele

slechte staatsuniversiteit

van Noord-Holland”

Waarom de gemeente de afgelopen jaren zo actief is geweest in de samenwerking met universiteiten en het opzetten van opleidingen?

“We zijn daar voorzichtig in”, zegt Asscher eerst. “We doen het eigenlijk alleen als het Rijk er ook bij betrokken is. En we proberen alleen initiatieven te stimuleren waar de

beide universiteiten in zitten.” Later komt hij van dat voorzichtige terug. “Het hoger onderwijs wordt gewoon steeds belangrijker voor de economische ontwikkeling en werkgelegenheid in een stad.”

Magneet

Hij noemt het Amsterdamse *university college* (AUC), waaraan de gemeente 5 miljoen euro bijdraagt, een ‘magneet’ voor de stad. De nieuwe creatieve master moet dat ook worden. “De grote motoren van de economie – de transportsector, ICT en de financiële sector – die moeten brandstof krijgen en dat zijn mensen. Vóór de crisis hadden veel Amsterdamse bedrijven er een gebrek aan. We moeten zorgen dat die mensen van topopleidingen in deze stad komen.”

De vraag wat de gemiddelde Amsterdammer heeft aan een *university college* of een *Duisenberg School of Finance*, heeft Asscher al vaak moeten beantwoorden. “Tja, wat heeft de gemiddelde inwoner van Boston aan Harvard? Het antwoord is werkgele-

WRR bekritiseert accent op onderwijs in ontwikkelingshulp

De Nederlandse ontwikkelingshulp moet op de schop, concludeert de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid in het lijvige rapport 'Minder pretentie, meer ambitie'. Opvallend is dat de raad het grote accent op onderwijs in ontwikkelingshulp 'merkwaardig' noemt. Nederland gaat volgens de WRR nog te veel af op de misvatting dat onderwijs altijd tot ontwikkeling leidt, en dat onderwijs een Nederlandse 'specialiteit' is.

genheid. 30.000 Amsterdammers werken direct bij internationale bedrijven, 100.000 hebben er indirect mee te maken. Harvard is een gigantische banenmotor geworden voor hoog- en laagopgeleiden. Een lager opgeleide Amsterdammer gaat niet aan het AUC studeren, maar als het met de economie goed gaat, heeft hij er iets aan. Net zoals het nu slecht gaat in de financiële sector en het de lager opgeleide mensen zijn die er last van hebben.”

Het argument dat een gewone Amsterdammer het AUC sowieso niet haalt vanwege de kosten, wuift hij weg. Europeanen betalen voor het AUC ongeveer 3.500 euro collegegeld, wonen op de campus kost 4.320 euro per jaar. “Het is natuurlijk vreemd als rijke studenten voor een duppie op de eerste rang komen te zitten. En juist voor het AUC heb ik samen met burgemeester Cohen in de ambtswoning een bijeenkomst geleid, waar we de top van het bedrijfsleven hadden uitgenodigd. Die hebben we gevraagd te storten in een beurzenfonds, zodat ook mensen met weinig geld deze opleiding kunnen volgen. Wat betreft de Duisenberg School of Finance: het collegegeld is 26.000 euro, maar we weten allemaal wat die mensen straks gaan verdienen in de financiële wereld.”

Studentenhuisvesting

Is het Amsterdamse motief om veel in hoger onderwijs te investeren vooral economisch? “Ja, dat is een belangrijk perspectief”, zegt Asscher. “Maar ik heb de samenwerking met de beide universiteiten en de hogeschool ook gezocht om te kijken of we niet gezamenlijk op weg kunnen naar een wereldwijde toppositie als het om onderwijs gaat. Vroeger was de UvA nota bene de Gemeentelijke Universiteit. Daarna is er lange tijd weinig contact geweest. Nu zitten we weer meer op één lijn.”

Of de samenwerking tussen gemeente en kennisinstellingen ook moet gaan leiden tot meer studentenhuysvesting weet Asscher niet. De VSNU concludeerde onlangs nog dat veel Nederlandse steden buitenlands talent mislopen door gebrek aan huisvesting. “We kunnen de vraag niet aan”, beaamt de wethouder. “En dat zal ook zo blijven. Je moet niet denken dat er ooit een moment komt dat er studentenkamers leeg staan. Maar de studenten die zich daardoor laten tegenhouden, zullen ook niet in Parijs,

Londen of New York terecht komen, daar zijn de kosten nog hoger en is de ruimte nog schaarser.” Vóórdat hij wethouder werd, was Asscher universitair docent informatierecht aan de UvA. Tijdens zijn rechtenopleiding studeerde hij een semester aan de *Columbia Law School* in New York, waar hij later terugkeerde om onderzoek te doen voor zijn proefschrift. Hij spreekt lovend over Amerika. Over New York als een inspirerende stad. Over Boston en Austin, Texas, waar universiteiten veel bedrijvigheid en werk hebben gebracht. Maar, in tegenstelling tot minister Plasterk, ziet hij het Amerikaanse onderwijssysteem niet als voorbeeld voor Nederland. “In de VS is het niveauverschil tussen private en staatsuniversiteiten zo groot. Ik wil dat niet idealiseren. Ik zou geen Harvard willen hebben en daarnaast een hele slechte staatsuniversiteit van Noord-Holland.”

Kip

Wel wil Asscher, net als Plasterk, meer differentiatie in het hoger onderwijs. “We hebben topscholen nodig voor excellente studenten. Ik vind het bijvoorbeeld heel vreemd dat er in Amsterdam geen *business schools* van topkwaliteit zijn. Ik hoop dat beide universiteiten daar meer energie in gaan steken. Er moet in Nederland veel slimmer geïnvesteerd worden in kennis en innovatie. Ik ben niet zo kapot van de modieuze kant van investeren, zoals het Innovatieplatform. Een gezelschap van overwegend heren, die allemaal buitengewoon belangrijk zijn, maar die investeren in kennis als een bijbaantje zien. Ik noem dat een praatclub, daar hebben we niets aan.” Terugkijkend op vier jaar wethouderschap vindt Asscher dat hij “een beginnetje heeft kunnen maken” met het verbeteren van de internationale positie van Amsterdam als hogeronderwijsstad. Hij hoopt vooral dat de samenwerking tussen de gemeente en de universiteiten doorzet. “De universiteiten hebben ook belang bij deze samenwerking. Met het logo van die kip, van de Vrije Universiteit, kun je in China niet adverteren. Met de naam Amsterdam wel. Iedereen kent Amsterdam en is benieuwd naar de stad. We hoeven studenten en onderzoekers alleen nog maar een reden te geven om te komen.”

ELLEKE BAL

De raad bepleit “een forse wijziging van de organisatie van ontwikkelingshulp” in het rapport waarvoor honderden mensen werden geïnterviewd. Het aantal landen waar Nederland hulp aan verleent moet omlaag “van 36 naar hooguit 10” en beleid moet zich minder fixeren op de 0,7 procent van het nationaal inkomen die jaarlijks aan hulp wordt besteed.

Ontwikkelingssamenwerking moet professioneler worden vormgegeven en de hulp moet zich concentreren op terreinen waar Nederland sterk in is, of wil zijn, zoals water, landbouw en de rechtsstaat. Onderwijs is volgens de WRR niet zo’n specifieke kwaliteit, omdat Nederland op dit gebied een kennistraditie ontbeert, en ook geen spraakmakende onderzoeksnetwerken of universitaire centra telt die uitblinken op kennis van onderwijs in ontwikkelingslanden. De raad vindt het daarom merkwaardig dat driekwart van het ontwikkelingsbudget – dit jaar in totaal 4,7 miljard euro – besteed wordt aan onderwijs en gezondheidszorg. Nog merkwaardiger noemt de raad het dat Nederland wel een internationaal beroemde landbouwuniversiteit heeft, maar de

laatste decennia “erg weinig geld uittrekt voor landbouw”, namelijk 1,3 procent van het hulpbudget.

Frustratie

De WRR wijst erop dat niet iedere vorm van onderwijs tot ontwikkeling leidt. “Als er geen banen zijn, heeft een goed opgeleide beroepsbevolking, althans in economische zin, geen meerwaarde.” Dan ontstaat vooral frustratie, zoals volgens het rapport in menig Afrikaanse universiteitsstad zichtbaar is. Verder heeft de nadruk op universele toegang tot primair onderwijs de aandacht afgeleid van het hoger onderwijs, schrijft de raad, en mede daardoor is de kwaliteit daarvan in veel ontwikkelingslanden sterk gedaald. De oplossing zou gezocht moeten worden in aandacht voor beroepsonderwijs en de aansluiting tussen onderwijs en de arbeidsmarkt. De WRR licht toe: “Waar Westerse universiteiten op alle mogelijke manieren contact zoeken met de wereld om ze heen lopen veel Afrikaanse studenten nog niet eens stage.” Bovendien noemt de raad het opvallend dat Nederland “weinig investeert” in kennis over ontwikkeling. Minister Koenders voor ontwikkelingsamenwerking heeft wel een aantal initiatieven opgezet om kennis over ontwikkelingshulp uit te breiden, maar de middelen daarvoor vindt de WRR ‘karig’. Kennis moet daarom in Nederland én in ontwikkelingslanden hoger op de agenda komen te staan. Hoogleraar innovatie Luc Soete stelt in het rapport voor om alle Nederlandse universiteiten te koppelen aan universiteiten in het Zuiden, “of ten minste ontwikkeling te gaan rekenen tot de doelstellingen van alle universiteiten”.

ELLEKE BAL

Foto's: Henriëtte Groot

ANDERE EUROPESE LANDEN BESCHERMEN EIGEN TAAL ACTIEVER

De onstuitbare opmars van het Engels

De verengelsing van het hoger onderwijs is al jaren onderwerp van discussie. Voorstanders schermen met de internationale concurrentiepositie van Nederland, tegenstanders onder meer met kwaliteitsverlies. Vooralsnog trekt de eerste groep aan het langste eind. Maar de criticasters vechten door. Met steun uit het buitenland.

“Het is Engels *all over* bij u. Is er nog plaats voor het Nederlands?” Het was een internationaal gezelschap begin december tijdens de bijeenkomst *Better Taught in English?* van de *Academic Cooperation Association* (ACA), maar de uiteenzetting van de Groningse rector Frans Zwarts deed de wenkbrauwen rijzen. Zwarts legde in Brussel uit dat de RUG de Engelstaligheid omarmt. “Al onze masters en steeds meer bachelorprogramma’s zijn in het Engels. Daar investeren we flink in. We willen een Europese universiteit zijn.” Toen hij vertelde dat hij zelfs zijn rede bij de opening van het academisch jaar in het Engels had gehouden, werd Zwarts definitief ‘*mr. Totally English*’, en daarmee symbool voor de Nederlandse koers. Kort daarvoor had ACA-directeur Bernd Wächter cijfers gepresenteerd uit zijn boek *English-Taught*

Programmes in European Higher Education. Daaruit blijkt dat Nederland binnen Europa ver voorop loopt. Hoewel het aantal Engelstalige programma’s in Europa tussen 2002 en 2007 verdrievoudigde, is er absoluut nog geen sprake van een massaal fenomeen, aldus Wächter. (zie tabel op pagina 15)

Hevig verzet

“Ook in Vlaanderen is de trend onmiskenbaar naar het Engels”, zegt Piet van de Craen, hoogleraar aan de Vrije Universiteit Brussel en lid van de Raad van Bestuur van de *European Language Council*. “Maar er is absoluut niet die overgave aan het Engels ten behoeve van de internationalisering die je in Nederland ziet. Waarschijnlijk omdat wij onze taal werkelijk hebben moeten bevechten.” Vlaanderen kent een wet die stelt dat curricula slechts zeer beperkt en onder strikte voorwaarden Engelstalig onderwijs mogen bevatten en die een Nederlandse equivalent voor elke volledig Engelse studie vereist. Die wet is volgens de Brusselse hoogleraar in de praktijk niet altijd houdbaar. Maar het voorstel van de Vlaamse wetenschapsminister om het taaldecreet dan maar op te doeken, stuitte vorig jaar op hevig publiek en parlementair verzet. Engelstalige bacheloropleidingen ziet Van de Craen de komende tien jaar nog niet verschijnen. Dat Engels de lingua franca van de wetenschap is,

een student uit bijvoorbeeld Litouwen is het in alle opzichten interessanter verder te kijken dan het thuisland. Universiteiten zullen daarop inspelen met Engelstalig onderwijs, die trend is niet te stuiten.” De Maastrichtse collegevoorzitter Jo Ritzen noemt het in zijn onlangs op internet verschenen boek *A chance for European Universities* zelfs noodzakelijk voor de internationale concurrentiekracht van Europa dat universiteiten de mogelijkheden van Bologna beter uitbuiten en loskomen van nationale banden. Gezien de demografische ontwikkelingen is het belangrijk goede studenten uit de hele wereld te werven, vindt Ritzen. Engelstalig onderwijs is daarbij essentieel. “Buitenlandse studenten maken een kosten/baten-afweging bij de keuze voor een universiteit. De kosten om een andere taal dan Engels te leren, zijn eenvoudigweg te hoog.”

Rol van betekenis

In het vergrijzende Limburg begon de Universiteit Maastricht in 1990 als eerste in Europa met Engelstalige bachelors. Vanaf volgend jaar worden niet alleen alle masters in het Engels aangeboden, maar ook alle zestien bachelors. De ambitie is ook alle bedrijfsprocessen in het Engels te laten verlopen. Ritzen: “Zonder deze stappen waren we misschien een kleine regionale universiteit geworden. Nu spelen we met 14.000 studenten een rol van betekenis.”

kon niemand ontkennen tijdens de Brusselse bijeenkomst. Veel aanwezigen uitten echter hun zorgen over een toekomst waarin universiteiten onder druk van marktpartijen te voortvarend overstappen op Engelstalig onderwijs. Een onderwaardering van de eigen taal zou universiteiten buiten de nationale maatschappij plaatsen. Maar ook voor individuele studenten wordt academisch gebruik van de landstaal belangrijk geacht. Verschillende sprekers pleitten daarom voor een meertalige aanpak.

Concurrentiekracht

Terug in Groningen erkent Zwarts dat er kanttekeningen te maken zijn, maar hij betuigt toch vooral zijn geloof in de nieuwe Europese onderwijsruimte die na de Bologna-verklaring is ontstaan. “Voor

Desondanks vindt Ritzen niet dat alle Nederlandse instellingen volledig Engelstalig moeten worden. Hooguit een of twee universiteiten zullen de Maastrichtse weg kunnen volgen, denkt hij. “Als je echt al het onderwijs in het Engels wilt, kost dat veel geld en tijd. Instellingen zullen hun eigen strategische keuzes maken.” Dat gebeurt ook. Wageningen University staat dankzij hoogwaardig Engelstalig masteronderwijs als zeer internationaal te boek, maar trok een voorstel in om van Engels de universitaire voertaal te maken. Veel personeel zou daar nog niet klaar voor zijn. Maar ook Engelstalige bachelors hebben volgens Pim Brascamp, directeur van het onderwijsinstituut, voorlopig geen prioriteit. “Jongerejaars communiceren moeilijk in het Engels.”

Hogescholen hebben veel minder te maken met een internationale onderzoeksomgeving, erkent Wilma de Koning, lid van de Raad van Bestuur van Fontys Hogescholen. “Maar ook wij zien onderwijs in het Engels als een kwaliteitsaspect.” Bij Fontys is nu 5 procent van de tweehonderd bacheloropleidingen Engelstalig en een kwart van de veertig masteropleidingen. Bij het uitbouwen van dat aanbod opereren hogescholen behoedzamer dan universiteiten, weet De Koning. Bij Fontys moet elk Engelstalig programma bijvoorbeeld een Nederlandstalige equivalent hebben. “Het gemiddelde taalniveau van een hbo-student is nog niet zodanig dat je mag verwachten dat ze een opleiding geheel in het Engels willen volgen.”

De praktijk mag dan diffuus zijn, duidelijk is dat Nederlandse instellingen na Bologna zeker in de masterfase *wholeheartedly* en *sans rancune* het Engelstalige onderwijsaanbod hebben uitgebreid. Door de komst van vele buitenlandse medewerkers, zeker in de PhD-fase, verloopt ook de communicatie binnen de instellingen steeds vaker in het Engels.

B-merken

De wrevel over het academische enthousiasme voor het Engels lijkt de afgelopen tijd toe te nemen. De Onderwijsraad vroeg zich af wat de ontwikkelingen betekenen voor de uitdrukkingsvaardigheid van studenten in het Nederlands en uitte de vrees dat Nederlandstalige opleidingen binnenkort b-merken worden.

PVV-Kamerlid Martin Bosma klaagt: “Nederland is alleen nationalistisch in het internationalisme. Een taal wordt pas serieus genomen als die aan een universiteit wordt gesproken. Anders blijft er niet meer over dan een boerendialect.” Maar ook de wetenschap zelf roert zich. In een brief aan minister

Plasterk uitten veertien hoogleraren hun zorgen. Zij pleitten voor de lijn die de Koninklijke Nederlandse Akademie voor de Wetenschap (KNAW) in 2003 al uitstippelde in het rapport *Nederlands, tenzij...* Daarin wordt ook gevraagd om een versterking van de status van het Nederlands als wetenschapstaal op terreinen die voor de samenleving van belang zijn.

De Nijmeegse hoogleraar Anneke Neijt verwijst naar de Duitse situatie, waar verschillende hogeronderwijsorganisaties het belang van Duits als wetenschapstaal hebben onderschreven. “De veertien ondertekenaars van de brief willen een tweetalenbeleid. De status van onze eigen taal staat op het spel.” Neijt denkt dat universiteitsbesturen “uit gemakzucht” overstappen op het Engels. “Normale

dagelijkse dingen zoals administratieve processen verlopen steeds vaker in het Engels. Naar mijn idee zouden Nederlandse universiteiten als vanzelfsprekend Nederlands naast het Engels moeten blijven gebruiken, zeker ook voor dat soort zaken.”

Misplaatste nostalgie

Ritzen (UM) koppelt de kritiek aan “een Nederlands minderwaardigheidscomplex” en “misplaatste nostalgie”. “Het Nederlands gaat heus niet zomaar ten onder. Maar iedereen moet erkennen dat er vrijwel geen wetenschapsgebied is waar het Engels niet van doorslaggevend belang is.”

Tot teleurstelling van Neijt ziet ook Plasterk geen aanleiding om de instellingen te verzoeken minder Engels te gebruiken. “In een globaliserende maatschappij lijkt mij het versterken van Nederlands als taal voor de wetenschap niet zinnig”, antwoordde de minister op de brief van de hoogleraren. Bovendien stelt hij: “Aandacht geven aan de positie van de Nederlandse taal is de verantwoordelijkheid van de instellingen.”

Kort voor de kerst reageerde Plasterk op een motie van PVV'er Bosma, waarin werd gevraagd om een inventarisatie van de kwaliteit van het Engels in het hoger onderwijs. “Dat is een tweede zorgpunt van mij”, legt het Kamerlid uit. “Je kent dat wel, een docent die vraagt: *how do you underbuild that...*” Op basis van rapportages van de instellingen

“Het kost een buitenlandse student eenvoudigweg te veel om een andere taal dan Engels te leren”

stelt Plasterk dat er voldoende voorzorgsmaatregelen zijn. De Gedragscode Internationale Student, die ook op dit punt kwaliteit garandeert, wordt volgens hem serieus genomen. Docenten worden getoetst of moeten in het kader van de zogenoemde Basiskwalificatie Onderwijs aantonen het Engels voldoende te beheersen. Ook komt Engelse taalvaardigheid aan bod

in selectieprocedures en functioneringsgesprekken. De gemiddelde 7 die studenten in de Nationale Studenten Enquête aan het Engels van hun docent geven, noemt Plasterk voldoende.

Minder flexibel

Toch bestaat ook elders angst voor *dumbing down* – kwaliteitsverlies door gebruik van het Engels. En niet alleen omdat de kwaliteitsborging in de praktijk op zeer uiteenlopende wijze geschiedt. Waar Groningen en Nijmegen kiezen voor toetsing, vertrouwen onder meer Wageningen en Enschede erop dat Engelse taalbeheersing een vanzelfsprekende vaardigheid van een docent is. Zolang studentevaluaties tenminste niets anders uitwijzen.

In Groningen noemt hoogleraar Douwe Draaisma, op basis van Delfts onderzoek, cijfers bij het gevreesde kwaliteitsverlies: 30 procent - 15 door de mindere uitleg van de docent, 15 door het mindere begrip van de student. Ook Annemieke Meijer van het Utrechtse onderwijskundig instituut IVLOS is bezorgd. Zij noemt een studie naar de ervaringen van docenten. “Zij zijn in het Engels minder flexibel. Grapjes of anekdotes laten sommigen achterwege. Of ze kunnen de stof maar op één manier uitleggen.”

Tijdens de ACA-bijeenkomst in Brussel meldde het Zweedse nationale agentschap voor hoger onderwijs dat het in november een conferentie heeft gehouden over de negatieve effecten van Engelstalig onderwijs. Een belangrijke conclusie daarvan was dat de instellingen studenten en docenten beter moeten voorbereiden op Engelstalige onderwijssituaties. Zo kost het studenten meer tijd om een betoog te begrijpen en zijn ze zich er niet van bewust dat ze andere leerstrategieën volgen dan bij Zweedse collegies.

Rolmodellen

Ondanks deze kritische geluiden wijst niets erop dat er, van welke kant dan ook, serieus wordt geprobeerd het Engels tegen te gaan. Het angstscenario van de Onderwijsraad, dat studenten en universiteiten Engelstalige opleidingen als hoogwaardiger zullen inschatten, wordt op veel plekken al bewaarheid. Vrijwel alle onderzoeksmasters – de paradepaardjes van

de universiteit – zijn inmiddels Engelstalig. Instellingen laten ook geregeld weten dat de betere, gemotiveerdere studenten voor Engelstalige opleidingen kiezen. “Dat zijn onze rolmodellen”, zegt RUG-rector Zwarts. PVV'er Bosma is niet overtuigd. “De minister zou veel harder moeten ingrijpen”, vindt hij. Ook de hoogleraren bereiden een nieuwe brief aan Plasterk voor. Voor wie zich zorgen maakt over het gebrek aan bescherming van het Nederlands in het hoger onderwijs, is er in elk geval één lichtpuntje. De Universiteit Utrecht heeft dit studiejaar besloten een van haar onderzoeksmasters niet langer in het Engels aan te bieden. *Dutch language and literature* volgen buitenlandse studenten toch liever in het Nederlands.

XANDER BRONKHORST

MINIMUM EN MAXIMUM AANTAL ENGELSTALIGE OPLEIDINGEN IN EUROPESE LANDEN IN 2007

	a. geschat aantal opleidingen	b.gemeld aantal opleidingen*	c.waarvan Engelstalig	minimum % (c:a)	maximum % (c:b)
Nederland	3.000	1.502	509	17,0	33,9
Finland	1.500	1.342	208	13,9	15,5
Denemarken	1.300	467	96	7,4	20,6
Zweden	3.000	1.070	123	4,1	11,5
Duitsland	13.500	3.360	214	1,6	6,4
België	2.000	1.016	43	2,2	4,2
Frankrijk	14.500	2.360	79	0,5	3,3

* via enquête opgegeven

Cijfers uit: Bernd Wächter, Friedhelm Maiworm, 'English-Taught Programmes in European Higher Education' (2007)

‘Hier heb ik mijn droombaan gevonden’

Veel talentvolle wetenschappers zoeken hun heil in het buitenland. Wie zijn deze expats? Transfer praat met negen van hen. Deze maand scheikundige **Bert Klumperman** (47), onderzoekshoogleraar chemie en polymeerwetenschap aan de universiteit van Stellenbosch in Zuid-Afrika.

Dat een congresbezoek in Zuid-Afrika niet hetzelfde is als in Nederland, ondervond Bert Klumperman eind vorig jaar aan den lijve. Het decor voor het congres in zijn nieuwe thuisland was geen saai en lelijk betonnen gebouw met grote parkeerplaats. Nee, Klumperman zat tussen de leeuwen en giraffen in het Kruger Park. “Vlak voor de lezingen begonnen, ging ik het park in om *wildlife* te zien. De natuur en de dieren hier zijn ongelooflijk mooi.”

Dertien jaar geleden kwam Klumperman voor het eerst in contact met onderzoekers van de universiteit van Stellenbosch. “Studievereniging ‘Japie’ van de TU Eindhoven was op reis geweest naar Zuid-Afrika. Een collega ontdekte daar dat er een polymeergroep was aan de universiteit van Stellenbosch. Hij legde contact en daarna bracht een delegatie uit Stellenbosch een bezoek aan Eindhoven.”

Het klikte meteen tussen Klumperman en de Zuid-Afrikanen. “Zij hadden net een onderzoekslijn opgezet op het gebied van radicaalpolymerisatie. Ze waren enthousiast en nieuwsgierig hoe wij deze manier van het koppelen van moleculen toepasten en studenten in polymeerchemie onderwezen. Zij gaven onder meer les aan studenten uit Libië, die weinig achtergrond hadden in polymeren. Ik heb ze geholpen om theoretische vakken op te zetten. Maar ik stond er toen helemaal niet bij stil hoe belangrijk dat zou worden voor mijn carrière.”

Prijkaartje

Klumpermans namen voor de universiteit van Stellenbosch namen met de jaren toe. Hij begeleidde twee Zuid-Afrikaanse promovendi. BAS-F klopte in Eindhoven bij Klumperman aan met een onderzoeksvoorstel. Maar het Duitse bedrijf haakte af toen het prijskaartje ter sprake kwam. “Toen heb ik ze gezegd dat ik het onderzoek voor de helft van het geld in Stellenbosch door een promovendus uit Frankrijk

Bert Klumperman werkt in Zuid-Afrika. Hij ziet zijn gezin in Nederland tien keer per jaar.

Foto: Marc de Haan

kon laten doen. Dat was pas internationale samenwerking: een Française werkte voor een Duits bedrijf, onder begeleiding van een Nederlander, in Zuid-Afrika.” Twee tot drie keer per jaar ging Klumperman naar Zuid-Afrika om promovendi te begeleiden. Verder communiceerde hij per e-mail. “Dat ging prima. Ik had promovendi die zeer zelfstandig waren. Daar heb ik geluk mee gehad, anders was het lastig geweest.”

In 2006 stelde Zuid-Afrika speciale onderzoeksleerstoelen in. “Daar had ik wel interesse in, omdat je alleen afgerekend wordt op onderzoek en geen onderwijsverplichting hebt”, zegt Klumperman. Hij kreeg de baan en vertrok in januari 2007 naar Stellenbosch. Daar onderzoekt de scheikundige onder meer hoe polymeren kunnen bijdragen aan de diagnose van tbc bij kinderen. “Dat gebeurt normaal met behulp van een capsule. Maar kinderen onder de vier jaar kunnen die capsule niet doorslikken. Daarom werken wij aan een voedingssonde, waarmee de bacterie uit de maag wordt gehaald. We ontwikkelen materiaal waar de bacterie zich graag aan hecht.”

Vooropleiding

Het valt Klumperman met name op dat de universiteiten van Stellenbosch en Eindhoven niet zoveel van elkaar verschillen. “Collega’s gaan op dezelfde manier met elkaar om. Het gaat er wel iets formeler aan toe. In Nederland word ik bij mijn voornaam aangesproken door promovendi. Hier hebben ze daar wat moeite mee. Maar als ik uitleg dat we samen onderzoek doen en dat het daarbij past om elkaar bij de voornaam te noemen, passen ze zich aan.”

Studenten gedragen zich op dezelfde manier als in Nederland. “Maar er zijn wel problemen met de vooropleiding. In Nederland heeft iedereen die op de universiteit komt, een goede opleiding gehad. Hier niet. Het verschil in kennis tussen studenten die op goede, en die op slechte scholen hebben gezeten, is groot. Onder de laatste groep vallen vooral kleurlingen, omdat zij geen geld hebben voor privaat onderwijs. Wij bieden in de eerste twee jaar daarom de mogelijkheid

om een soort bijles te krijgen van een tutor. Dat is een masterstudent of promovendus. Het slagingspercentage neemt daardoor toe.”

Ook valt de scheikundige op dat studenten in Zuid-Afrika loyaal zijn. “Ik moet zo vlug mogelijk studenten aan mijn groep binden. In het vierde jaar doen ze onderzoek. De studenten die ik daarvoor vraag blijven vrijwel allemaal verbonden aan mijn groep. En studenten die naar een andere groep gaan, stappen daarna bijna niet meer over. Dat is in Nederland zeer ongebruikelijk.” Onveilig voelt hij zich nooit in Zuid-Afrika. Al is het wel vreemd dat er een speciale patrouillerende universiteitsbeschermingsdienst is.

Nachtvlucht, dagvlucht

Klumperman ging zonder zijn gezin naar Zuid-Afrika. Zijn vrouw, een tweeling van acht en een dochter van twee bleven achter in Nederland. “We hebben alle opties overwogen toen ik een aanstelling kreeg in Stellenbosch. Mijn vrouw volgde op dat moment een postdoctorale opleiding. Het was zeer lastig om die te voltooien in Zuid-Afrika. Ik reis nu tien keer per jaar naar Nederland. Het is geen ideale situatie. Naar Nederland gaat een nachtvlucht, dan kan ik slapen. En terug gaat een dagvlucht, dan werk ik. Het is geen verloren tijd, maar wel vermoeiend.”

Waarschijnlijk komt het gezin van Klumperman dit jaar naar Zuid-Afrika. Tenminste, als zijn aanstelling verlengd wordt met vijf jaar. “Dat hoor ik binnenkort. Ik heb ook altijd nog een aanstelling voor twintig procent in Eindhoven gehouden, omdat ik daar promovendi begeleid. Of dat zo blijft,

is nog niet duidelijk. Jaarlijks evalueren we mijn aanstelling.” Door verlenging van zijn aanstelling aan te vragen en zijn familie over te laten komen kiest Klumperman voor Zuid-Afrika. “Ik sta open voor andere banen. Maar eigenlijk heb ik mijn droombaan al, omdat ik zelfstandig onderzoek doe in een prachtig land.”

ROBERT VISSCHER

ONDERWIJSKENNERS OVER TOEKOMST VAN BINAIR STELSEL

Twee smaken is te weinig

De commissie-Veerman geeft binnenkort haar visie op de toekomstbestendigheid van het hogeronderwijsstelsel. Transfer peilt alvast de stemming onder deskundigen. Achten zij een stelselwijziging noodzakelijk om het hoger onderwijs gedifferentieerder te maken?

Een volle collegezaal van de Universiteit Leiden. Er zijn zorgen over explosieve groei in het hoger onderwijs.

Foto: Marc de Haan/HH

“Het stelsel barst uit zijn voegen.” Die boude uitspraak deed Onderwijsminister Ronald Plasterk bij de opening van het academisch jaar aan de Universiteit Twente. “We zijn bezig een steeds grotere groep zeer diverse studenten te persen door de twee types onderwijs die ons binaire stelsel biedt. Dat blijkt steeds vaker te weinig te zijn”, lichte Plasterk toe. Een paar weken na zijn uitspraken kreeg de commissie-Veerman opdracht om de toekomstbestendigheid van het hogeronderwijsstelsel te onderzoeken. De commissie, onder leiding van oudlandbouwminister Cees Veerman, brengt in maart haar bevindingen naar buiten. Plasterks oproep tot meer differentiatie valt in goede aarde bij deskundigen. Ook zij menen dat het hogeronderwijsstelsel kraakt door de explosieve toename van het aantal studenten. Hogescholen en universiteiten tellen samen maar liefst 585.000 studenten. Momenteel studeert 47 procent van de jongeren, tegen 5 procent in 1950.

Die enorme groei heeft van alles teweeggebracht in het hoger onderwijs. Zorgen over de massaliteit en de gevolgen daarvan voor de onderwijskwaliteit, zijn al jaren gemeengoed. Volgens Renate Loll, hoogleeraar natuurkunde aan de Universiteit Utrecht, haalt de toeloop van studenten naar de universiteit het niveau daar “onvermijdelijk naar beneden”. Hans Adriaansens, decaan van de Roosevelt Academy Middelburg, hekelt de “fabrieksmatige aanpak” met grote groepen en massale hoorcolleges die steeds meer instellingen hanteren om de vele studenten op te vangen. Die aanpak motiveert studenten niet om goed werk te leveren, meent Adriaansens. “Een student voltooit eerder een paper als hij het in een kleine groep moet bespreken, dan wanneer hij college volgt met vijfhonderd anderen en er toch niet over wordt gepraat.”

Trots

Volgens onderwijspecialist Leo Prick, die als columnist jarenlang aan *NRC Handelsblad* was verbonden, zijn ook docenten de dupe van de huidige massaliteit. Prick wijst erop dat docenten, om zich goed te kunnen blijven ontwikkelen, een inspirerende omgeving nodig hebben. “Je moet trots zijn op het werk dat jij en je collega’s leveren. Dat kan niet als je werkt op een grote, identiteitsloze hbo-instelling, op een afdeling die alle energie nodig heeft om studenten te trekken, verleidelijke programma’s te ontwikkelen, en het hoofd boven water te houden.” Dat is wel de werksituatie van talloze hogeschooldocenten, weet Prick.

Het moet dus kleinschaliger, meer op maat gesneden, gedifferentieerder, daarover is iedereen het wel eens. Maar hoe die differentiatie eruit moet zien, is minder klip en klaar. Frans van Vught, oud-rector van de Universiteit Twente en bestuursvoorzitter van het Netherlands House for Education and Research (Neth-ER) in Brussel, is sterk vóór een stelselwijziging, waarbij er opleidingen komen met meer verschillende niveaus. “Nu heb je in Nederland alleen de hogeschool en de universiteit. Vrijwel alle instellingen doen hetzelfde op dezelfde manier. Dat levert weinig verschillende resultaten op”, meent Van Vught. “Daarnaast zijn de vele studenten die nu bij hogeronderwijsinstellingen aankloppen, niet allemaal van hetzelfde niveau. Daarom moeten instellingen zich specialiseren om mensen van verschillende niveaus, interesses en achtergronden voor te bereiden op de arbeidsmarkt of op onderzoek. Dat betekent dat opleidingen twee, vier of zes jaar moeten duren, afhankelijk van het niveau.”

Van Vught zou graag zien dat de ene instelling zich richtte op ondernemerschap, de andere bijvoorbeeld op alloctonen. “Weer andere instellingen zouden een toegevoegde waarde voor de lokale economie kunnen realiseren. Daarnaast zouden er een paar onderzoeksinstituten moeten zijn, die bij de wereldtop horen.”

Enorm veel inspanning

Veel betrokkenen vinden de plannen van Van Vught interessant, maar vragen zich af of een stelselwijziging daarvoor wel nodig is. “Een stelselwijziging kost enorm veel inspanning”, meent bijvoorbeeld Albert Cornelissen, collegevoorzitter van Hogeschool Windesheim. “Terwijl de structuur voor meer differentiatie er al is. We kunnen beter de energie in ons huidige systeem steken.”

Voorstanders van die weg wijzen op instellingen die ook nu al bekend staan om hun specialisaties. Zoals de Erasmus Universiteit Rotterdam op het gebied van economie. Adriaansens: “Op de universiteiten van Maastricht, Twente, Groningen en Nijmegen studeren relatief veel Duitsers en in Amsterdam en Rotterdam veel alloctonen”. En ook in Twente is de specialisatie al gaande, benadrukt UT-collegevoorzitter Anne Flierman. “Wij richten ons op techniek en ondernemerschap.” Ook Flierman wil de toename van de studenten-aantallen het liefst opvangen binnen het bestaande systeem. “Instellingen zouden kunnen afspreken dat er plaats is voor alle studenten die een bepaalde

opleiding willen volgen, maar dat elke universiteit een bepaalde capaciteit heeft. Als een universiteit vol zit, is er nog plek aan een andere universiteit. Dan komt een opleiding niet voor de onaangename verrassing te staan van 30 procent meer aanmeldingen.”

Minister Plasterk zelf is gecharmeerd van het onderwijsstelsel in Californië. Dat stelsel, uit 1960, kent grote diversiteit. Californië heeft tweejarige beroepsgerichte *community colleges*, vergelijkbaar met mbo niveau 4 in Nederland. De toplaag van 12,5 procent van de studenten kan naar de universiteiten, centra voor toponderwijs en -onderzoek. De 33 procent net daaronder komt op staatsuniversiteiten terecht. Robert Berdahl, lid van de commissie-Veerman, is goed thuis in dit systeem. Hij was *chancellor* van de University of California Berkeley tussen 1997 en 2004.

Betere doorstroming

“Maar in wezen hebben wij al deze verschillende lagen ook: mbo, hbo en universiteit”, zegt Hans Adriaansens. Tel daar nog de *associate degrees*, *university* en *honours colleges* bij op en je ziet een zeer gedifferentieerd systeem, aldus de decaan uit Middelburg. Daar is geen nieuw stelsel voor nodig. “Al moeten er wel meer doorstroommogelijkheden komen van mbo naar hbo en van hogeschool naar universiteit.”

Ook filosoof Ad Verbrugge maakt zich sterk voor een betere doorstroming. Verbrugge is docent aan de Vrije Universiteit en voorzitter van de vereniging Beter Onderwijs Nederland. “De doorstroming van hbo naar universiteit verloopt zeer moeizaam. Dat komt mede doordat hogeschooldocenten onder de maat zijn. Ze geven vakken waarvoor ze niet geschikt zijn. Dat kwaliteitsprobleem is veel urgenter dan een stelselwijziging. Ook al verander je het stelsel, de leraren van hogescholen blijven zitten.”

Albert Cornelissen (Windesheim) benadrukt dat de kwaliteit de afgelopen jaren al is verbeterd. Hij wijst er ook op dat hogescholen op hun beurt weer veel mbo'ers binnen krijgen. “Dat is een spanningsveld, omdat voor sommigen het hbo te hoog gegrepen is. We moeten ook hier de opleidingen beter op elkaar afstemmen.” Anne Flierman (UT) heeft kritiek op de mogelijkheid dat hbo'ers met een propedeuse naar de universiteit mogen – ze leveren daar volgens hem slechte prestaties.

Verbrugge vindt dat de kwaliteit van opleidingen strikt in ogenschouw moet worden genomen. “We moeten minimumnormen instellen en een centrale examinering op het hbo overwegen. Dan weten we zeker dat alumni de kwaliteit hebben die ze behoren te hebben. Op de universiteit zijn er gelukkig wel docenten die een vakinhoudelijke opleiding hebben gevolgd en vaak gepromoveerd zijn. Maar ook hier is kwaliteitscontrole noodzakelijk. Bijvoorbeeld door inspecteurs. Dat is nooit eerder gebeurd, maar we kunnen er door de huidige problematiek niet omheen.”

“De structuur voor meer

differentiatie is er al. We

kunnen de energie beter in

het huidige systeem steken”

Fascinerende initiatieven

De commissie-Veerman oriënteert zich ook over de grens.

Volgens Frans van Vught ziet ze daar fascinerende initiatieven voor topinstituten in Duitsland, Denemarken en Frankrijk.

“Denemarken heeft fusies in het hoger onderwijs doorgevoerd

om internationaal te scoren. In Frankrijk bundelen universiteiten de krachten. Sinds 2005 stimuleert Duitsland toponderzoek met het *Exzellenzinitiative*. Momenteel willen alle Nederlandse universiteiten bij de wereldtop horen en veel studenten trekken. Dat lukt natuurlijk niet allebei.”

Ook Loll pleit al jaren voor excellentie. “Maar dat is in Nederland lastiger te realiseren. Nederland is veel kleiner en heeft minder instellingen dan Duitsland, dus je kunt niet zomaar het *Exzellenzinitiative* kopiëren”, zegt de Utrechtse hoogleraar. “De beste wetenschappers zijn in Duitsland bijvoorbeeld verbonden aan de Duitse Max Planck-instituten, maar daar komen studenten niet op de eerste plaats. Als we in Nederland alle specialisten van mijn vakgebied theoretische fysica in een top-onderzoeksinstituut bij elkaar zetten, wie geeft dan elders in het land nog onderwijs?”

ROBERT VISSCHER

Voetjes van de vloer

Koreanen zijn bescheiden, gereserveerde mensen. Een Koreaan, man of vrouw, zal niet gauw zomaar iemand op straat aanspreken. Of je nu in de rij staat bij het postkantoor of in een overvolle metro stapt, mensen zullen zelden een gesprekje met je beginnen. Daardoor lijkt het soms of je helemaal niet wordt opgemerkt en door niemand wordt gezien. Een behoorlijke verandering voor iemand als ik, die uit Amsterdam komt en juist gewend is spontaan gesprekjes aan te knopen met allerlei mensen.

In Korea kom je pas met een ‘vreemdeling’ in contact als je netjes wordt geïntroduceerd door een derde persoon. Dan komen de visitekaartjes tevoorschijn en worden beleefdheden uitgewisseld. In Korea loopt een hele duidelijke, maar onzichtbare scheidslijn tussen een ‘inner circle’ en een ‘outer circle’. Tussen de mensen die je kent en bij wie je hoort en de groep daarbuiten. Mijn collega vindt dat ook heel normaal. Want stel dat iemand zomaar tegen je begint te praten op straat, dan denk je: “Who is this creepy guy talking to you?”

In dezelfde lijn van gepaste beleefdheden vinden de feestjes plaats in Korea, inclusief trouwpartijen. De feestelijke partijtjes zijn strikt geformaliseerde ceremonies. Je komt binnen, je naam wordt geregistreerd, je neemt een glas en begroet bekenden met een buiging. Na de speech wordt er geapplaudisseerd, je neemt nog een hapje en dan verlaat je de feestruimte. Bij de eindejaarsparty van het Neso-kantoor Korea, met Nederlanders en Koreanen als gasten, wilde ik dit keer geen formeel feest. Ik wilde swingend het Jaar van de Os uitluiden en het Jaar van de Witte Tijger verwelkomen en had voor deze avond maar een doel voor ogen: er moest en zou gedanst worden. Maar

hoe kon ik de keurige, welgemaakte Koreanen zover krijgen dat hun voetjes van de vloer kwamen?

Of het kwam door de aantrekkelijke prijs die werd uitgelooft voor de beste vrouwelijke en mannelijke danser van de avond of door de geweldige DJ, dat weet ik niet. Maar er werd gedanst en gefeest door jong en oud. Een van onze oudste alumni, die in 1961 aan het Institute of Social Studies in Den Haag heeft gestudeerd, genoot zichtbaar. De

president van de organisatie voor internationalisering APAIE, strak in pak, kreeg spontaan dansles van een studente, die liet zien hoe je de schouders moet bewegen. De winnaars van de danswedstrijd konden rekenen op een luid applaus en lieten enthousiast hun danskunstjes nog eens zien, inclusief salto's in de lucht en dansbewegingen over de grond.

Van gereserveerdheid was geen sprake meer en de Koreaanse studenten hadden de avond van hun leven. Totdat de lichten aangingen. Als bij toverslag veranderde hun houding. Ze bedankten beleefd voor het feest en verlieten de feestruimte.

EUN-MI POSTMA

Eun-mi Postma is directeur van het Neso-kantoor in Zuid-Korea. Meer columns van haar zijn te lezen op www.transfermagazine.nl in de rubriek Onze m/v in... waarvoor zij maandelijks bericht.

Britse universiteiten halen de broekriem aan

Het Britse hoger onderwijs gaat een sobere periode tegemoet. De universiteiten krijgen komend studiejaar per student minder geld te besteden. Dat zal niet zonder gevolgen blijven. Ook buitenlandse studenten gaan daar iets van merken.

De economische crisis treft Groot-Brittannië hard, en dat zullen ook de Britse universiteiten gaan voelen. Eind december kondigde Lord Mandelson, minister van Economische Zaken en verantwoordelijk voor het hoger onderwijs, onverwacht aan dat het budget voor de universiteiten komend studiejaar ruim 600 miljoen euro wordt gekort om de immense staatsschuld te drukken. Dat is twee keer zo veel als eerder was aangekondigd. In totaal zal het Britse hoger onderwijs het in 2010–2011 met 8,2 miljard euro overheidsgeld moeten doen, een daling van bijna 7 procent vergeleken met het huidige studiejaar.

Mandelson's aankondiging markeert het einde van een periode waarin de regerende *Labour*-partij ruim tien jaar lang juist meer geld in de universiteiten stak. De uitgaven in het hoger onderwijs zijn nu 25 procent hoger dan in 1997, mede dankzij het stimuleringsbeleid van de overheid. De huidige maatregel betekent dat de universiteiten de broekriem strakker zullen moeten aantrekken. Gevreesd wordt dat het aantal studenten zal dalen. Dat terwijl het ooit de doelstelling van *Labour* was om de helft van alle schoolverlaters aan universiteiten te laten studeren.

Bijzonder belangrijk

Met de bezuiniging op het hoger onderwijs steekt Groot-Brittannië schril af bij andere landen, zoals Duitsland en Finland. Voor die twee was de economische crisis het afgelopen jaar juist aanleiding om extra in onderwijs te investeren. Duitsland wil de komende tien jaar 275.000 nieuwe studieplaatsen creëren, omdat "de wetenschap in crisistijd ons doel

moet zijn", zoals onderwijsminister Annette Schavan liet weten. Haar Finse collega Henna Virkkunen sprak woorden van gelijke strekking: "Juist in tijden van soberheid in de economie is het bijzonder belangrijk te investeren in hoger onderwijs en kennis."

Ook de Britten hadden voor het huidige studiejaar nog 13.000 extra studieplaatsen aangewezen. Dat was nodig omdat het aantal aanmeldingen bij universiteiten door de crisis de pan uit rees. De extra plaatsen waren overigens lang niet genoeg. Dit studiejaar meldden zich meer studenten dan ooit. Vooral 25-plussers besloten in 2009 de recessie op de universiteit uit te zitten. Universiteiten accepteerden bijna 55.000 van deze studenten méér dan een jaar eerder, een groei van ruim 10 procent. Daardoor konden vele duizenden schoolverlaters dit jaar niet aan hun gedroomde studie beginnen. Zij zullen komend jaar waarschijnlijk een nieuwe poging wagen. Ook voor 2010–2011 worden meer aanmeldingen verwacht. Terwijl er dan, door de bezuinigingen, juist minder studieplaatsen zijn te vergeven.

Aversie

Het grote tekort aan studieplaatsen heeft een duidelijk effect op de positie van buitenlandse studenten. De universiteiten zijn voor een groot deel van hun budget afhankelijk van (fors betalende) buitenlanders. Hun aantal nam dit studiejaar dan ook flink toe: het aantal EU-studenten steeg met bijna 11 procent, het aantal studenten van daarbuiten met bijna 5 procent. Nu de overheidsbijdragen omlaag gaan, worden deze buitenlanders voor de universiteiten alleen maar aantrekkelijker. Tegelijkertijd maken de instellingen zich niet populair als ze te veel van de schaarse studieplaatsen laten innemen door niet-Britten.

John Taylor, directeur van het Centrum voor hoger onderwijs management aan de Universiteit van Southampton, constateert een toenemende aversie tegen buitenlandse studenten aan Britse universiteiten. "Ik ben het niet eens met deze kritiek, maar ik begrijp het wel", zegt hoogleraar Taylor. "Steeds meer mensen hebben het gevoel dat buitenlandse studenten de plekken innemen van Britten, die daardoor niet kunnen studeren. Nu het aantal

Het Magdalen College in Oxford (de krantenkop is uit *The Guardian* van 12 januari).

Foto: Michael Hilgert

studieplekken verder onder druk komt te staan, moet dat gevoel serieus worden genomen.”

Maar wie er volgend jaar ook in slaagt een plek op een van de universiteiten te bemachtigen, zeker is dat hij of zij onderwijs van mindere kwaliteit zal krijgen. Gevreesd wordt dat grotere groepen en (nog) minder individuele aandacht voor de studenten de internationale concurrentiepositie van de Britse universiteiten zullen aantasten. Volgens *Universities UK*, de overkoepelende organisatie van rectores magnifici, kan het hoger onderwijs niet méér leveren met minder middelen. De bezuinigingsmaatregel treft overigens vooral de niet-traditionele universiteiten (voormalige hogescholen). De Britse overheid zet namelijk alleen het mes in de onderwijs- en studenten-budgetten. Het budget voor onderzoek blijft buiten schot. Dat geld wordt nog altijd grotendeels verdeeld onder de traditionele universiteiten, zoals die in Oxford en Cambridge.

McDegrees

Taylor denkt dat de afname van het onderwijsbudget nog meer ongewenste gevolgen kan hebben.

Juist de niet-traditionele universiteiten hebben zich vaak gespecialiseerd in hoogwaardig onderwijs voor minderheidsgroepen en minder draagkrachtigen. De hoogleraar is dan ook bang dat de eerlijke doorstroming van schoolverlaters naar de universiteiten in gevaar komt. “Het was ooit het stokpaardje van Labour om universiteiten voor iedereen toegankelijk te maken”, zegt hij. “Maar sociale mobiliteit is door de nieuwe overheidsmaatregelen ineens bestempeld als een luxe die even opzij kan worden geschoven.” Mandelson heeft wel een idee hoe universiteiten geld kunnen besparen. “In 2010 willen we een verschuiving zien van de traditionele fulltime en driejarige studieplaatsen naar kortere en meer variabele studies”, zei hij toen hij in december zijn beleidsbrief aankondigde. Kortere studies, ook aangeduid als McDegrees, werden al geïntroduceerd door de vorige Labour-regering onder Tony Blair in 2003. Sindsdien is een handvol korte opleidingen gestart bij

vijf universiteiten. Als het aan Mandelson ligt, zullen deze verkorte studies de komende jaren het hart van de reorganisatie van het hoger onderwijs vormen. Het idee krijgt van alle kanten kritiek. Een tweejarige studie lijkt een gemakkelijke oplossing, maar veel mensen zijn bang dat zo’n diploma minder kansen biedt op de arbeidsmarkt. Uiteindelijk, zo is de vrees, zal door de korte studies de vraag naar post-graduate-opleidingen alleen maar toenemen.

Collegegelden

Ook volgens Les Ebdon, hoofd van Million+, de organisatie die de nieuwe universiteiten vertegenwoordigt, zijn korte studies geen panacee. “Intensievere studies van twee jaar werken misschien voor enkele studenten, vooral voor diegenen die het financieel zonder parttime werk kunnen stellen. Maar ze kosten de universiteiten even veel geld en kunnen alleen worden aangeboden door een beperkt aantal universiteiten voor een klein aantal vakgebieden.”

De versobering van het hoger onderwijs heeft het debat over

de hervorming van het systeem van collegegelden versneld. Nu de overheid de hand op de knip houdt, willen de universiteiten het collegegeld (nu 3.700 euro) verhogen. Een te grote verhoging zou het voor minder draagkrachtige families moeilijker maken om hun kinderen te laten studeren. Daarom doen nu verschillende ideeën de ronde. Bijvoorbeeld om het collegegeld variabel te maken en per studie de hoogte vast te stellen. Of om studenten meer en gemakkelijker geld te kunnen laten lenen. Een ander idee is om collegegeld te heffen naar draagkracht van de familie. Studenten kiezen intussen eieren voor hun geld. Was het ooit de gewoonte om ver van het ouderlijk huis te gaan studeren, nu kiezen steeds meer Britse studenten voor een studie dichtbij huis. Zo kunnen ze bij hun ouders blijven wonen. En dat helpt om een te hoge studieschuld te voorkomen.

EVERT-JAN QUAK

“Steeds meer mensen hebben het gevoel dat buitenlandse studenten de plekken van Britten innemen”

BOETE VOOR TE VEEL TOEGELATEN STUDENTEN

Om niet al te veel studenten te hoeven teleurstellen, hebben Britse universiteiten dit jaar vaak meer studenten toegelaten dan de regering hun had voorgeschreven. Maar de regering staat dat niet toe. Daarom legt ze de

instellingen per te veel ingeschreven student een boete op van 4.200 euro. Volgens de toelatingsdienst van universiteiten Ucas zijn dit jaar 16.000 studenten te veel toegelaten. Dat levert de staatskas in totaal 67 miljoen euro

aan boete-inkomsten op. Onterecht, meent Les Ebdon, hoofd van Million+, de organisatie van nieuwe universiteiten. “Universiteiten en studenten betalen nu de prijs voor het falen van de overheid.” (E-JQ)

‘Ik wilde de natives leren kennen’

Rowan Zuidema (21) ging voor haar studie *Communicatiewetenschap* een half jaar naar het Engelse Loughborough. Ze maakte er vrienden uit alle windstreken. Met haar essay *De vijf zintuigen revisited*, waarin ze de lof zingt op haar internationale ervaring, won ze de *Erasmus Essay Prijs 2009*.

“Ik heb altijd een zwak voor Engeland gehad. Ik hou van de Britse humor. *Top Gear* vind ik bijvoorbeeld geweldig om naar te kijken, hoewel ik niks met auto’s heb. Ook ben ik altijd benieuwd geweest naar die zogenaamde Britse reserve. Toen tegen het einde van mijn *bachelor*-fase studeren in het buitenland aan de orde kwam, hoefde ik er dan ook niet lang over na te denken waar ik dat zou willen doen. In Engeland moest ik zijn.

“Ik wilde niet naar een prestigieuze universiteit als die van Oxford of Cambridge, want ik was bang dat ik dan geen tijd zou overhouden voor culturele uitstapjes. En het leek me dat je juist voor die ervaring naar het buitenland gaat: om een land van binnenuit te leren kennen. Daarom werd het Loughborough, een universiteit op anderhalf uur afstand van Londen.

Ik verbleef daar in een huis met Britse studenten. Daar was ik blij om, want het waren in eerste instantie de *natives* die ik wilde leren kennen. Maar meteen vanaf het begin heb ik ook een sterke band opgebouwd met de andere uitwisselingsstudenten. We organiseerden elke zondag het zogenoemde

Sunday Dinner, waarvoor iedereen die wilde aanschuiven, gerechten uit zijn eigen land meebracht. Dan at je bij wijze van spreken borsjt met een naanbroodje. Die avonden heb ik geweldig gevonden. Met twintig man van over de hele wereld samen eten en tot diep in de nacht discussiëren.

Fameuze reserve

“Maar ook met de Britten was het leuk. Hun fameuze reserve bleek hooguit bescheidenheid te zijn. Ik werd door mijn huisgenoten meegesleept naar pubs en party’s en verwonderde me over al die hippe, maar veel te dun geklede mensen in de winterse kou. Bleek dat ze om geld voor de garderobe uit te sparen hun jas maar hadden thuis gelaten.

“Samen eten, rondkijken, praten, drinken, naar elkaar luisteren, de geuren opsnuiven uit andere keukens, me verbonden voelen – mijn verblijf in Engeland is een overstelpende zintuiglijke ervaring voor me geweest. Daarom hoefde ik niet lang na te denken over de titel voor mijn Erasmus Essay: *De vijf zintuigen revisited*. Ik was zo vol van mijn tijd in Loughborough, dat ik het na mijn terugkeer naar de Radboud Universiteit in Nijmegen recht uit mijn hart op papier heb gezet. Maar dat ik daarmee ook de eerste prijs zou winnen, had ik toch niet verwacht. “Mijn enthousiasme is sinds mijn terugkeer niet geluwd. Ik heb inmiddels al twee Erasmus-reünies achter de rug en dat was iedere keer een feestje. Nu oriënteer ik me op de tijd na mijn afstuderen. Ik hoop dat ik terug kan naar Engeland, want voor mijn gevoel ben ik daar nog lang niet klaar.”

ANNEMIEKE BOSMAN

Nederland helpt in Guatemala met het versterken van politieacademies.

Foto: Epa/Johan Oriáñez

CAPACITEITSOPBOUW IN FRAGIELE STATEN

Eén stap vooruit, twee terug

Het ontwikkelingsprogramma NICHE gaat ook van start in onstabiele gebieden als Afghanistan en Zuid-Soedan. Wat kunnen Nederlandse instellingen en organisaties in dergelijke fragiele staten verwachten?

Vorig jaar ging het Netherlands Initiative for Capacity development in Higher Education (NICHE) van start. Net als zijn voorloper NPT is NICHE gericht op capaciteitsopbouw in ontwikkelingslanden. Nieuw is dat daarbij meer de nadruk ligt op achterstandsgebieden en -gebieden. Op de lijst van deelnemende landen staan nu ook de fragiele staten Afghanistan en Zuid-Soedan. In fragiele staten is de balans tussen veiligheid, politieke stabiliteit en economische ontwikkeling ernstig verstoord. De lokale overheid slaagt er vaak niet in de veiligheid van mensen te garanderen en de rechten van burgers te beschermen, of pleegt zelf geweld tegen de bevolking. Geen gemakkelijke werkomstandigheden voor Nederlandse instellingen en organisaties dus. “Meer nog dan in andere ontwikkelingslanden is er vaak sprake van één stap vooruit, twee terug”, vertelt Emma Peraza Menendez, bij de Nuffic verantwoordelijk voor de projecten in Guatemala. Dit land wordt

door Nederland als fragiele staat beschouwd. In 1996 kwam in Guatemala een eind aan meer dan dertig jaar burgeroorlog, maar niet aan de hoge mate van rechteloosheid. Daarom richt het aflopende NPT zich in het land op goed bestuur, mensenrechten en vredesopbouw.

Drugshandel

Als voorbeeld van een project met veel obstakels noemt Peraza het versterken van de politieacademie. “Met bijna elke drie maanden een nieuwe minister voor binnenlandse zaken, die zijn eigen team meeneemt, is het lastig werken.” Ook de directeur van de politieacademie werd weggestuurd, vertelt ze. Onlangs nog moest een lokale coördinator van een ander project zijn huis op stel en sprong verlaten, omdat hij en zijn gezin bedreigd werden door paramilitairen. Er is zelfs een coördinator vermoord wegens betrokkenheid bij drugshandel. Dat projecten daardoor vertraging oplopen, is wel eens frustrerend, erkent Peraza. “Maar ik heb nooit van iemand gehoord: ik doe het niet meer. De uitvoerders zijn vaak al bekend met de cultuur, dat maakt het minder moeilijk.”

De Hogeschool Leiden, deelnemer van het NPT-project met de politieacademie, had bijvoorbeeld al ervaring in Guatemala. “Het is wat lastiger om in zo’n context te werken, maar ook een uitdaging”, zegt beleidsmedewerker internationale projecten Annemiek Ravenhorst. “Toen de politieacademie plotseling een nieuwe directeur kreeg, moesten we die overtuigen dat we alleen bezig waren met het veranderen van het curriculum. Ondertussen konden we verder met het docententeam.” Anders was dat toen een minister meer politie op straat wilde. Ook de instructeurs van de academie werden ingezet, zodat er geen praktijkdocenten meer waren. “Daar moet je je niet op blindstaren”, vindt Ravenhorst. “De eerste fase van het project is nu afgesloten, en die is toch redelijk succesvol verlopen.”

Geen oorlogsgebied

Hoe is het met de eigen veiligheid gesteld? Peraza kent verschillende mensen die in Guatemala zijn beroofd. “Je moet weten waar je heen kunt gaan, en met welke taxi’s. Er heerst een continu idee van onveiligheid. Maar de meeste uitvoerders zijn mannen, die zeggen: ‘Ik merk het nauwelijks.’ En ze durven meer.” Anton Bloten, voor MDF Training & Consultancy betrokken bij NPT-projecten, heeft jaren in Latijns-Amerika gewoond. Toch is een van zijn stelregels in Guatemala: alleen overdag

reizen. “Dus blijf ik slapen als een afspraak elders uitloopt.”

“We werken binnen de veilige muren van een universiteit of andere onderwijsinstelling”, vult Ravenhorst aan. “Voordat de projecten worden aangeboden, is er al studie gedaan naar eventuele risico’s. Dus je moet ervan uitgaan dat het in orde is.” Een veiligheids-training vindt de Hogeschool Leiden niet nodig. “Het is geen oorlogsgebied. We volgen de reisadviezen van Buitenlandse Zaken en voor elke missie hebben we overleg met de ambassade. Medewerkers die het toch niet zien zitten, moeten niet gaan. Maar dat is nooit voorgekomen.”

Ook in het nieuwe NICHE-gebied Zuid-Soedan laat de Nuffic zich leiden door advies van de ambassade over veiligheid, zegt Ad Boeren, die er namens de organisatie deelnam aan een eerste missie voor het programma. De regio kreeg met het vredesakkoord in 2005 een grote mate van autonomie. Volgend jaar kan de bevolking in een referendum aangeven of Zuid-Soedan zelfstandig moet

worden. “De inschatting is dat het Noorden onrust wil zaaien om te voorkomen dat het Zuiden zich afscheidt”, vertelt Boeren. “Want in Zuid-Soedan is olie gevonden. De opbrengst daarvan gaat naar Khartoem, het Zuiden krijgt slechts een deel van het geld.”

Spervuur

Ook Boerens verdere beschrijving van Zuid-Soedan geeft te denken: het land is groter dan Frankrijk, erg onderontwikkeld, met nauwelijks infrastructuur. De 10 miljoen mensen zijn verdeeld in stammen die regelmatig met elkaar slaags raken. “Daar moet je bij de uitvoering van projecten rekening mee houden.” Noorse universiteiten zijn al actief in de regio en kregen vorig jaar te maken met ernstige ongeregelde heden. “Een stafflid kwam in het spervuur en moest vluchten. Dat schiet niet echt op.” Boeren is dan ook benieuwd welke interesse in Nederland bestaat voor projecten in zo’n uiterst ongewisse context. Er zijn daar andersoortige projecten nodig dan in Guatemala, denkt Anton Bloten. “Je moet niet te ver vooruit kijken, geen projecten voor drie of vier jaar vastleggen. Ik ben daar niet bekend, maar kan me voorstellen dat scholen plotseling een paar maanden dicht zijn. Je moet bedenken hoe je daarmee omgaat.” Voor de Hogeschool Leiden zijn Zuid-Soedan en Afghanistan niet bij voorbaat een stap te ver, zegt Annemiek Ravenhorst. “Als er een leuk project langskomt, zoals het opstarten van een goede pabo, dan zullen wij daar zeker over nadenken.”

ANNELIEKE SLAPPENDEL

“Het is lastiger om in zo’n context te werken, maar het is ook een uitdaging”

Hulp bij internationalisering? Ja graag!

De Nuffic gaat zich de komende jaren expliciet richten op docenten en onderzoekers. Want die bereikt de internationaliseringsorganisatie nog niet optimaal, blijkt uit een recent klanttevredenheidsonderzoek.

De nieuwe doelgroep heeft ideeën genoeg over welke diensten de Nuffic zou kunnen gaan aanbieden.

De contacten met de *international offices* en bestuurders van instellingen zijn doorgaans goed, constateert de Nuffic in haar nieuwe strategisch plan, waarin de ambities voor de komende jaren zijn verwoord. Maar docenten en onderzoekers worden veel minder goed bereikt. Hoog tijd, vindt de Nuffic, om ook deze groep bij te staan in het internationaliseringsproces.

Dat voornemen wordt enthousiast ontvangen, blijkt uit een inventarisatie van *Transfer*. “Een geweldig initiatief”, vindt Marion Troia, docent en onderzoeker bij de opleiding *International Communication* van de Groningse Hanzehogeschool. “Er is een enorme behoefte aan deskundigheidsbevordering bij docenten op het gebied van internationalisering. Toen het competentiegericht onderwijs zijn intree deed, werden docenten daarin ondersteund. Bij internationalisering gebeurt dat veel minder. Ik mis concrete plannen voor scholing van docenten op dit gebied. En er vindt binnen mijn instelling onvoldoende uitwisseling van kennis en ervaringen plaats, terwijl internationalisering een heel complexe innovatie is.”

Wiel uitvinden

Troia noemt als voorbeeld de prestatie-indicator dat alle studenten van de Hanzehogeschool moeten afstuderen met een internationaal perspectief. “Maar hoe doe je dat als docenten daar zelf niet over beschikken? Daar moeten we het over hebben. En in zulke discussies kan de Nuffic, als expertisecentrum, een belangrijke rol spelen, bijvoorbeeld door conferenties te organiseren. In Australië, Canada, Engeland en de VS heb je hiervoor netwerken. Je kunt dan met elkaar bespreken welke competenties docenten moeten hebben. Hier moet iedereen zelf het wiel uitvinden.”

“Ik heb het altijd wonderlijk gevonden dat de contacten van de Nuffic zich beperkten tot de bureaus buitenland en nauwelijks betrekking hadden op het inhoudelijke deel van internationalisering”, stelt Hanneke Brakenhoff, collega-docent van Troia aan de Hanzehogeschool. “Het is prachtig dat er partnercontracten en regelingen zijn die studie en stage in het buitenland mogelijk maken. Maar nu moeten we kijken wat studenten precies daarvan opsteken. Wat verstaan we onder inhoudelijke competenties en hoe kunnen studenten die verwerven? Je kunt je afvragen wat de toegevoegde waarde is van een studieseester in het buitenland als studenten voornamelijk met landgenoten omgaan. We hebben nog nauwelijks overleg met buitenlandse partners over wat we elkaar inhoudelijk te bieden hebben. De Nuffic zou deze dialoog kunnen faciliteren.”

“Docenten moeten in het centrum van het internationaliseringsproces zitten”, vindt Leonard van der Hout, hoofd internationalisering bij de Hogeschool van Amsterdam (HvA). “Zij hebben contact met studenten, houden zich bezig met leeruitkomsten en bezoeken buitenlandse partners. Wat je vaak ziet, is dat binnen een opleiding een docent zich gaat professionaliseren in internationalisering en een eigen winkeltje krijgt. Maar je moet dit niet bij één persoon parkeren. De inhoud hoort bij alle docenten en die hebben daarbij ondersteuning nodig. De Nuffic kan hun generieke informatie geven.”

Spin in het web

Annemieke Meijer, van het Utrechtse onderwijskundig instituut IVLOS, geeft onder meer cursussen aan docenten die Engelstalig onderwijs verzorgen. Een paar jaar geleden zette ze een netwerkje op, samen met de universiteiten van Leiden, Eindhoven

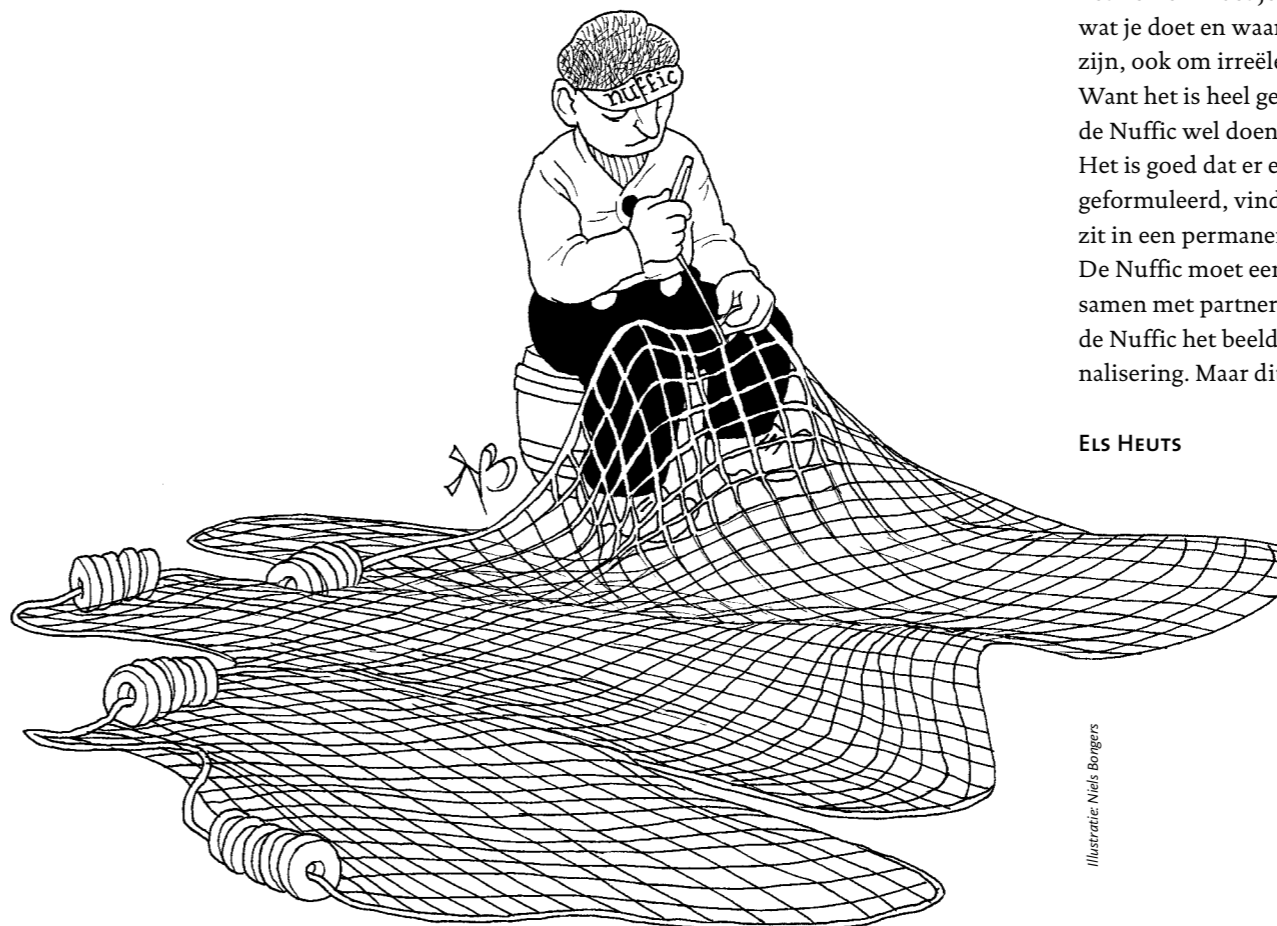
en Delft. Het is inmiddels ter ziele, maar ze zag hoe nuttig het was. “We hadden het over allerlei zaken die betrekking hadden op de professionalisering van docenten die betrokken zijn bij internationalisering. Heel veel mensen zijn met dit onderwerp bezig, maar op het niveau van de werkvloer is er nauwelijks contact tussen universiteiten.” Meijer zou het toejuichen als de Nuffic een netwerk opzette waar instellingen *best practices* kunnen uitwisselen. De traditionele taak van de Nuffic is het bevorderen van studentenmobiliteit, zegt Erik Kostelijk, docent en onderzoeker aan de Hanzehogeschool. “Maar het wordt nu steeds belangrijker dat de instellingen zélf gaan internationaliseren. De Nuffic zou als een spin in het web kunnen fungeren door vraag en aanbod bij elkaar te brengen. En door bijvoorbeeld te helpen bij het vinden van goede samenwerkingspartners.” Ook Frans de Vijlder, lector Governance en

Innovatiedynamiek aan de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, ziet een duidelijke rol voor de Nuffic als knooppunt in expertiseontwikkeling. “Zoals Surf samen met universiteiten en hogescholen werkt aan innovaties op ict-gebied”, verduidelijkt hij. “Als de HvA een activiteit in land x doet en Zeeland wil daar ook wat doen, dan is het handig als er een database beschikbaar is waarin je kunt zien wie waarmee bezig is. Het zou ook heel nuttig zijn als er een internationaliserings-outlook werd opgesteld die aangeeft welke bewegingen er in de wereld gaande zijn en waar de kansen liggen.”

Onduidelijke optelsom

De Vijlder vindt het “heel nuttig en heel nodig” dat de Nuffic beter in kaart brengt waaraan de instellingen behoefte hebben. “Het imago van de Nuffic is nu een onduidelijke optelsom van verschillende taken. Het is daarom heel belangrijk dat het profiel bewaakt en versterkt wordt. En dat doe je vanuit de behoeften van je *stakeholders*. In verschillende netwerken moet je daarom bij voortduring uitleggen wat je doet en waarom. De Nuffic moet heel duidelijk zijn, ook om irreële verwachtingen te voorkomen. Want het is heel gemakkelijk om te zeggen: dat kan de Nuffic wel doen.” Het is goed dat er een nieuw strategisch kader is geformuleerd, vindt De Vijlder. “Maar de echte winst zit in een permanente dialoog met je *stakeholders*. De Nuffic moet een netwerkorganisatie worden die samen met partners aan problemen werkt. Nu straalt de Nuffic het beeld uit: *wij zijn er voor de internationalisering*. Maar dit moet je gezamenlijk doen.”

ELS HEUTS

Illustratie: Niels Bongers

NVAO start pilot met certificaat internationalisering

Accreditatieorganisatie NVAO wil een certificaat invoeren waarmee opleidingen kunnen aantonen dat ze 'goed' of 'excellent' bezig zijn op het gebied van internationalisering. De NVAO lanceerde dit plan in december tijdens een seminar over internationalisering en accreditatie. Een pilot, waarvoor zich al meer dan tien instellingen hebben aangemeld, moet in de tweede helft van dit jaar plaatsvinden.

Op dit moment kunnen instellingen bij de NVAO vrijwillig het kenmerk 'internationalisering' laten beoordelen tijdens een accreditatie. Maar dat is nog niet genoeg, vindt Karl Dittrich, voorzitter van de NVAO. Er is meer nodig om het niveau van internationalisering omhoog te brengen, en om meer erkenning te geven aan opleidingen die goed met internationalisering bezig zijn. Hij wil bovendien dat niet instellingen, maar opleidingen op internationalisering beoordeeld worden.

Dittrich zette bij de presentatie van het plan uiteen dat de accreditatie voor het certificaat gelijktijdig met een gewone accreditatie moet plaatsvinden, op vrijwillige basis. Een aparte commissie beoordeelt een opleiding dan op zes punten, met als uitgangspunt de doelstellingen die een opleiding zichzelf stelt op het gebied van internationalisering. De commissie bekijkt of deze ambities tot uiting komen in de leeruitkomsten, en of studenten die behalen. Ook worden faciliteiten, zoals de informatievoorziening over een buitenlandverblijf, langs de lat gelegd. Een opleiding die als 'goed' of 'excellent' wordt beoordeeld, krijgt een certificaat. De toetsingscommissie bestaat uit een expert met kennis van internationalisering in het betreffende vakgebied, en een expert en student met internationale ervaring.

Accreditatiemoe

De plannen van de NVAO riepen bij de presentatie veel vragen op. Medewerkers van onderwijsinstellingen wilden vooral weten of er niet eerst een basisoniveau internationalisering moet zijn vastgesteld voordat er 'goede' of 'excellente' stempels worden uitgedeeld. Ook zeiden sommigen accreditatiemoe te zijn.

Een ander veelgehoord punt van kritiek was, dat internationalisering voorkomt in veel verschillende vormen en dat het daarom moeilijk te meten en te vergelijken is. Voor een opleiding *International Business* kan het belangrijk zijn om studenten een semester in het buitenland te laten studeren, terwijl een opleiding Nederlands Recht internationaliseert

door bijvoorbeeld Europees Recht in het curriculum op te nemen.

Dittrich denkt dat zijn methode goed met de diversiteit in internationalisering kan omgaan. Hij hoopt dat dit certificaat meer inzicht geeft in de ontwikkeling van internationalisering in het Nederlandse hoger onderwijs, en dat de kwaliteit van internationalisering op deze manier beter gemeten kan worden. Het vaststellen van een basisoniveau is daarvoor volgens hem niet nodig. De NVAO heeft op Europees niveau al een voorstander van de accreditatiemethode gevonden. De voorzitter van het Europese Consortium voor Accreditatie, Rolf Heusser, sprak zijn steun uit voor het certificaat. Hij wil er, als de pilot in Nederland en België goed uitpakt, ook in andere landen mee experimenteren.

ELLEKE BAL

Karl Dittrich,
voorzitter
van de NVAO.

Foto: Sengel Ligtberg

AGENDA

Welke acties moet een onderwijsinstelling op welk moment ondernemen om buitenlandse studenten adequate ondersteuning te bieden bij immigratieprocedures? Dat leren de deelnemers van de Nuffic-cursus *Immigratieprocedures studenten* op **18 en 19 maart**. Meer informatie en aanmelden op www.nuffic.nl/cursussen.

Taking care of the 'brains', Principles and practice in international student support is het thema van een ACA-seminar op **19 maart** in Brussel. Trends en goede voorbeelden op het gebied van steun voor internationale studenten komen er aan de orde, evenals de uitkomsten van een ACA-onderzoek naar de behoeftes van deze groep. Meer informatie en aanmelden op www.aca-secretariat.be.

Internationale en crossculturele competenties ontwikkelen is één van de onderwerpen op de conferentie *Mix-In: Conference on diversity in higher education* die hogeschool INHolland en de Vrije Universiteit organiseren op **22 en 23 maart**. De eerste dag is er een plenair programma, de tweede dag zijn er workshops. Meer informatie en aanmelden op www.mix-in.nl.

De cursus *Diplomawaardering en het gebruik van Landenmodules* op **25 maart** gaat over het interpreteren van informatie uit de landenmodules op de Nuffic-website en het toepassen daarvan in de praktijk bij het maken van eenvoudige diplomawaarderingen. Meer informatie en aanmelden op www.nuffic.nl/cursussen.

Het vijfde Nuffic Jaarcongres vindt plaats op **30 maart** in Mediaplaza (Jaarbeurs) te Utrecht. Met als centraal thema *Brain train* gaat het over de complexiteit van mobiliteit van studenten en kenniswerkers. Meer informatie en aanmelden (vanaf half februari) op www.nuffic.nl/jaarcongres.

Waterproof is een evenement bedoeld voor bedrijven, ngo's, kennisinstellingen en overheidsinstellingen die internationale ambities hebben op het gebied van water. Partners voor Water organiseert het in samenwerking met het Netherlands Water Partnership op **8 april**. Meer informatie via NWP, Annemieke van Zuylen, (070) 304 37 08, a.vanzuylen@nwp.nl.

Voor medewerkers personeelszaken of international offices die belast zijn met het regelen van visa en andere formaliteiten voor buitenlands wetenschappelijk personeel is er de tweedaagse Nuffic-cursus *Immigratieprocedures staf* op **15 en 16 april**. Meer informatie en aanmelden op www.nuffic.nl/cursussen.

Zie ook www.transfermagazine.nl/nieuws/agenda

Fairs Meer informatie via fairs@nuffic.nl

Salão do Estudante São Paulo 6 – 7 mrt Salvador 10 mrt Rio de Janeiro 12 mrt Curitiba 14 mrt Porto Alegre 16 mrt Florianópolis 18 mrt www.salaadoestudante.com.br	CIEET Beijing 13 – 14 mrt Chongqing 16 – 17 mrt Shanghai 20 – 21 mrt Qingdao 23 – 24 mrt Guangzhou 27 – 28 mrt www.cieet.com	International Exhibition on Education Athene 20 – 21 mrt www.europartners.gr	Korea Study Abroad and Language fair Seoul 27 – 28 mrt Busan 30 mrt www.yuhak2min.com
Top Universities Tour / World of Studies Londen 12 – 13 mrt www.topuniversities.com	EHEF Hong Kong 13 – 14 mrt www.ehef-hk.org	Becas Chile Fair/Expo Estudiante Santiago 20 – 21 mrt Antofagasta 23 mrt Valdivia 25 mrt www.bmimedia.net	Study World Berlijn 23 – 24 apr www.studyworld2010.com

Nuffic Jaarcongres 2010

30 maart 2010

Media Plaza in de Jaarbeurs Utrecht

Brain Train

Mobiliteit in het hoger onderwijs is in beweging. Studenten en onderzoekers 'reizen' steeds meer langs 'kennisstations' in verschillende landen om kennis en ervaring op te doen. Hoe zorgen wij ervoor dat deze *brain train* ook de Nederlandse stations aandoet?

De Nuffic organiseert daarom een congres met sessies over de voordelen en risico's van de veranderingen in de mobiliteit en over de ambitie en potentie van Nederland om een belangrijk kennisknooppunt voor reizigers met de *brain train* te worden.

Voor internationaliseerders, bestuurders, opleidingsmanagers en docenten in het hoger onderwijs.

Meer informatie en aanmelding

www.nuffic.nl/jaarcongres

nuffic

**Jaarcongres
2010**

**Brain
Train**

Uitreiking Oranje Loper Award 2010

Op het jaarcongres reikt de Nuffic de prijs uit voor de hogere onderwijsinstelling die uitblinkt in de manier waarop zij buitenlandse studenten zich welkom laat voelen in Nederland en aan de instelling waar ze te gast zijn.

Nederlandse organisatie voor
internationale samenwerking
in het hoger onderwijs